

Wetenschap

NOVEMBER '80

82



**EREDOCTORAAT
PROF. A.B. FRIELINK**



ROSTRA

BLAD VAN DE ECONOMISCHE FACULTEIT

REDACTIE

Noor de Bruin
Bert Brunninkhuis
Rob de Klerk
Hans Soons
Mic van Wijk

ADRES

Jodenbreestraat 23
kamer 1339
tel. 525 24 97
1011 NH Amsterdam
copy naar:
Rostra
Jodenbreestraat 23
kamer 1339
1011 NH Amsterdam
Adreswijzigingen:
Studentenadministratie
Jodenbreestraat 23

ADVERTENTIES

Bij voorkeur schriftelijk
of telefonisch:
525 2497 en 020 - 24 91 75
Tarieven:
1/1 pagina f 275,-
1/2 pagina f 225,-
1/3 pagina f 175,-
Bij 4 plaatsingen resp.
f 260,-, f 210,- en f 165,-

OPLAGE: 2500

COVERDESIGN

Dick van Hell

DRUK

Drukkerij Kaal
Nieuwe Herengracht 61

REDAKSIONEEL

Hoewel de geleerden het niet helemaal eens zijn of het nu nummer 25 of 26 is, willen wij toch niet langer wachten met het doen uitgaan van onze hartelijke felicitaties aan **NOOR**, die al aan zoveel nummers haar energieke bijdragen heeft geleverd. Noor, bedankt, wij hopen dat we voorlopig nog op je medewerking mogen rekenen!!!

Dan over tot de orde van de dag (maand). In nummer 82 vindt U een nieuwe aflevering uit de interviewreeks. Dit keer werd Har Costijn onder handen genomen. Zijn wellicht verrassende uitspraken vindt U vanaf pag. 4 opgetekend door Noor en Bert. Hiernaast een 'ode' aan dhr. Frielink. Hij kreeg 20 oktober j.l. een eredoctoraat aangeboden van de VU. Willem Bouman en Mic van Wijk doen relaas van een poging enig licht te werpen op de kosten- en projektbeheersing van de nieuwbouw van het AMCA. Hans Oostendorp laat U kennis nemen van de ontwikkelingen rond de (beruchte) Twee Fasen structuur. Deze twee artikelen bevinden zich op de pag. 8 t/m 13. Eindelijk na twee jaar komt er een verslag uit van de studiereis naar IJsland. Bert doet verslag van het verslag op pag. 16. Ook Rob de Klerk heeft gereisd. In opdracht van Intermediair bracht hij bezoek aan de VS, alwaar hij enige gesprekken voerde met grootheden uit de economische wereld. Op pag. 26 een inleiding op de binnenkort in Intermediair te verwachten artikelen. Wim Swaan hoefde niet te reizen om met Zuid-Afrika geconfronteerd te worden. Een mogelijk gast-docentschap van de zuidafrikaanse Prof. Nel, doet op de interfaculteit Actuarieat & Econometrie de nodige stof opwaaien. Zie pag. 23. Wegens een overvloed aan kopij kunnen wij U nu pas van de eerste helft van een verslag van een leeronderzoek, van de vakgroep Verkeer en Vervoer, in en rond de Amsterdamse haven laten genieten. Op pag. 19 deel 1, - volgende maand deel 2.

Het redactioneel overlezend geloven wij dat we U aardig wat hebben te bieden in nummer 82. Erop vertrouwend dat U een paar aangename leesurtjes zult genieten, groeten wij U.

Tot nummer 83,
de Redactie

INHOUD

pag. 3: Eredoktoraat Prof. Frielink, Hans Soons	pag. 16: IJslandreis, Bert Brunninkhuis
pag. 4: Interview Har Cosijn, Noor en Bert	pag. 19: Verkeer & Vervoer, P. Beemsterboer
pag. 8: AMC, Mic van Wijk en Willem Bouman	pag. 23: Zuid-Afrika, Wim Swaan
pag. 12: Twee-fasenstructuur, H. Oostendorp	pag. 26: Drie economen, Rob de Klerk
pag. 15: Ekonoor	pag. 27: RonduitdeRaad, Coen Teulings

Rektifikatie J. T. de Mare.

Geachte Redactie
Mijne heren,

Weliswaar zijn de verwachtingen tav mijn carrière hoog gespannen, desondanks is het wat prematuur mij nu reeds de titel professor op te spelden. Op de voorplaat van Rostra 81 werd nl een citaat van mij abusievelijk ene professor de Mare toegedicht. Dit is des te meer verwarrend daar er inderdaad een professor de Mare bestaat.

Er op rekenend dat U een en ander recht zult zetten teken ik hoogachtend,

J.T. de Mare

EREDOCTORAAT VAN DE VU VOOR PROF. FRIELINK

Woensdag 20 oktober 1880 ging de Vrije Universiteit (VU) in Amsterdam officieel van start.

De opening werd verricht door de eersterector magnificus van de VU met het uitspreken van een rede in de Nieuwe Kerk aan de Dam in Amsterdam. Deze eerste rector magnificus was de vermaarde A.R.P. politicus Abraham Kuyper, die ook een van de initiatiefnemers tot de oprichting was.

Maandag 20 oktober 1980 was deze gebeurtenis een eeuw verleden tijd.

Voor de P.T.T. was dit reden voor de uitgifte van een postzegel met een beeltenis van Abraham Kuyper.

Voor het College van Dekanen van de VU was dit reden voor het toekennen van een aantal eredoctoraten. Een van deze eredoctoren was Prof. A.B. Frielink, buitengewoon hoogleraar aan onze faculteit.

Dhr. Frielink werd 19 november 1917 geboren.

Een bescheiden greep uit zijn activiteiten:

Na zijn H.B.S.-A examen werd hij assistent-accountant bij een accountantskantoor.

In 1948 behaalde hij het accountantsdiploma Nederlands Instituut van Accountants.

Werd, en is vennoot van het accountantskantoor Van Dien + Co (de Nederlandse Bank verzocht hem persoonlijk haar jaarstukken voor zijn rekening te nemen).

Hij is lid, gedurende een aantal jaren vice-voorzitter, van het Onderwijsbureau en Examenbureau van het Nederlands Instituut van Registeraccountants (NIVRA). Mede-oprichter van de Stichting Studiecentrum voor administratieve automatisering (thans 'Studiecentrum Novi').

Lid van de commissie Informatica van de Sectie Wetkunde van de Academische Raad, later: van de Sectie Informatica van die Raad. Lid-deskundige van de Centrale Commissie voor de bejaardenoorden.

Lid van de Bibliotheekraad. Voorzitter van de Commissie van advies inzake reken- en informatieverwerkende apparatuur wetenschappelijk onderwijs en -onderzoek (CRIVA).

Lid van de P.T.T.-Raad.

Lid van de Centrale Commissie voor de Statistiek.

Door dit alles is hij zeer nauw betrokken geweest bij de tot stand koming van de beroepsregels voor het accountantsberoep.

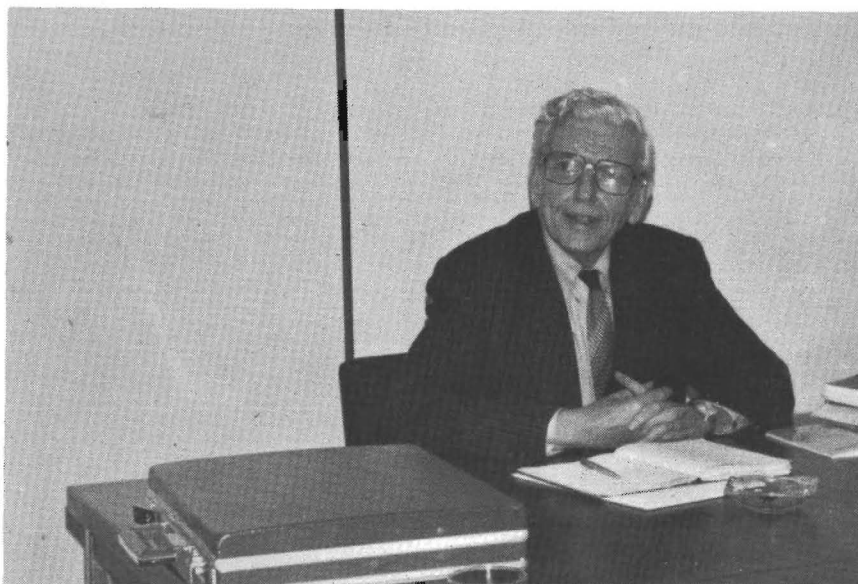
Onderwerpen als de openbare accountant als vertrouwensman in het maatschappelijk verkeer en het vraagstuk van de privacy in relatie met de automatische informatieverwerking hebben steeds zijn belangstelling gehad.

Op onze faculteit is dhr. Frielink buitengewoon hoogleraar in de administratieve organisatie en de controleleer, en bovendien in de methodologie van de automatische informatie verwerking.

Dhr. Frielink kreeg het eredoctoraat in de economische wetenschappen volgens de omschrijving van het College van Decanen 'op grond van het feit dat hij, zonder universitaire opleiding, op een breed scala van deelgebieden van de accountancy, zoals informatica, verslaggeving, administratieve organisatie en accountantscontrole, een aantal originele en invloedrijke publikaties van wetenschappelijk gehalte heeft voortgebracht. Van deze publikaties is een aantal in andere talen vertaald. Daarnaast zijn zijn maatschappelijke verdiensten, met name voor het accountantsberoep, zowel intern en extern, groot'.

H.S.

Bij deze wil de redactie zich volledig scharen achter de beslissing van het College van Decanen van de VU, en dhr. Frielink gelukwensen met het toekennen van het eredoctoraat.



COSIJN: MACTIGSTE MAN OP DE FACULTEIT?

"Ik wil nog één ding kwijt. En dat is mijn ontzettende ergernis over het feit, dat aan deze fakulteit mensen dubbele banen hebben. En dan bedoel ik niet een kommissariaat of SER-lidmaatschap, maar betaalde nevenfuncties die ook door anderen gedaan kunnen worden. Zoals bijvoorbeeld lesgeven op avondscholen of aan het Nivra, en dat náást de full-time functie hier. Vooral, omdat je praktisch zeker weet, dat het voor een deel gebeurt in de tijd van de baas, de universiteit dus".

Aan het woord is Har Cosijn (47), die hier de functie 'hoofd van het fakulteitsbureau' bekleedt. De functie: een belangrijke, zo bleek tijdens het gesprek.

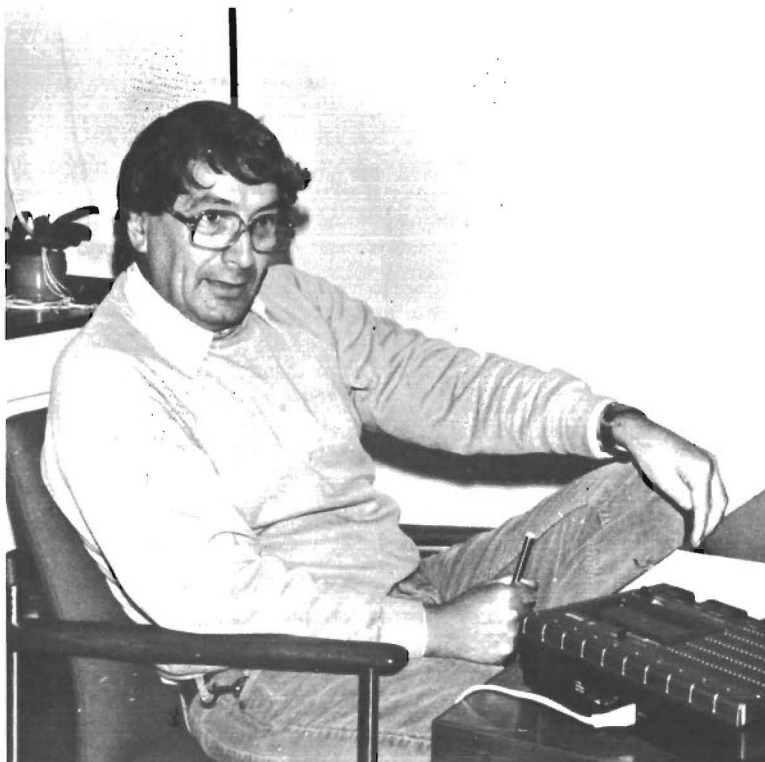
De man: een vlotte prater, ooit in de reclame gezeten en dat is blijven hangen.

Tien jaar geleden ambtenaar geworden, maar zoals zovelen wil hij zich niet zo voelen. Heeft uitgesproken meningen over bestuur en wetenschappelijke staf.

Vindt o.a. dat hier, veel meer dan in het bedrijfsleven, handen boven hoofden worden gehouden. Gaat daar dwars tegenin, wil zich niet konformereren. Zit tijdens het gesprek op het puntje van zijn stoel, praat druk en snel, gestikuleert veel, kijkt ons voortdurend aan. Zegt: "Een afwachtende houding ligt me niet", komt ook zeker van zichzelf over.

Hij werkt hier al ongeveer anderhalf jaar, en blijkt in veertig uur per week veel te doen:

"Wat ik hier doe? Hoofd van het fakulteitsbureau, adviseur van het bestuur, punt uit. Dan weet je natuurlijk nog niks, dat is zo. Eh..tja, wat doe ik? Moeilijk te zeggen".



Staat op, pakt zijn functie-omschrijving uit de kast en leest die razend-snel en soms bijna onverstaanbaar voor. We pikken enkele belangrijke punten eruit.

Cosijn is adviseur van het bestuur en vervult zodoende een belangrijke, zelfs machtgevende functie. Hij woont alle bestuursvergaderingen bij en kan daarbij de informatie, die hij het bestuur verschaft, zeven: "Ik kan zelf beslissen welke gegevens ik verstrekt en welke niet.

Ja, het kan dan zo zijn, dat het bestuur gewoon mijn advies overneemt.

Kan gevaarlijk zijn, ja. Ik vind het reuzeleuk, daar gaat 't niet om, maar het kan de manipuleerderige kant opgaan".

De vergaderingen van de - fakulteitsraad worden door hem voorbereid en bijgewoond. Dat laatste weer in

"..HET PRAKTISCH AFWEZIG ZIJN VAN BELEID BIJ HET C.v.B.."

de rol van adviseur van het bestuur. Wat hij dan doet? "Erbij zitten en m'n mond houden. Omdat je uitsluitend niets anders behoort te doen dan er te zitten en jouw bestuur te steunen. Kijk, in de Raad moet ik mijn mond houden, als ik wat te zeggen heb doe ik dat in het bestuur. Gaat het in de Raad fout, dan kan ik pas in de volgende bestuursvergadering ontzettend boos worden".

Cosijn moet er tevens voor zorgdragen, dat de besluiten, door de fakulteitsraad genomen, op adequate wijze worden uitgevoerd en dat de notulen tot stand komen ("ik hoef ze gelukkig niet zelf te schrijven").

Hij doet nog veel meer, zaken die niet in de functiebeschrijving staan, doch onontbeerlijk zijn voor het goed functioneren ener hoofd fakulteitsbureau: "Ik probeer zoveel mogelijk vergaderingen bij te wonen, zowel die van verschillende commissies, zoals de wetenschapscommissie, als die van de vakgroepen. Jammer alleen, dat ze bijna allemaal op maandag zijn".

Overal in de keuken kijken, met als gevolg, dat Cosijn waarschijnlijk de best geïnformeerde man op deze fakulteit is: "Ja, als je alle mogelijke moeite doet om informatie te krijgen, dan wéét je veel en daarom heb je macht, of beïnvloedingsmogelijkheid, laat ik 't liever zo noemen.

En ja, formeel liggen de zaken heel anders dan informeel.

Ik krijg opdracht van het bestuur, ook zo leuk, sta ik hier en vraag, of het bestuur me nog wat op te dragen heeft. Maar ik doe een heleboel dingen zelfstandig.

Ook moet ik het bestuur 'ambtelijk ondersteunen'. Ja, en wat is dat? Waar zit je te ondersteunen en wanneer zit je te sturen?".

Ook contacten onderhouden met het Maagdenhuis (College van Bestuur en de Centrale Diensten) behoort tot zijn taak, hij moet er regelmatig heen om overleg te voeren. Vertelt 'off the record' van zijn laatste bezoek, met onze dekaan Venekamp, aan Cammelbeek, voorzitter van het universiteitsbestuur.

Heeft over datzelfde CvB een uitgesproken mening: "Ik vind overigens, dat de UvA slecht bestuurd wordt. Waarom ik dat vind?

Nou, dat kan je toelichten aan het feit, dat beleid bij het CvB praktisch afwezig is. Het voert een beetje een wisselvallige koers, ad hoc-beleid, geen visie.

En het CvB moet niet, om een Wiegelterm te gebruiken, hollend en buitlend over straat rollen.

En ook de universiteitsraad voert weinig beleid. Wat er gebeurt komt voornamelijk op rekening van studentleden, die zijn het best geïnformeerd. Dat is in de fakulteitsraad ook zo, ja".



"HEERLIJK, HOE MOEILIKER IETS IS, HOE MINDER VRAGEN JE ER OVER KRIJGT"

Een op deze fakulteit machting man aan het woord, die, als hij dat wil, de touwtjes in handen kan hebben. Ambitieuze?

"Nee hoor, hiervoor werkte ik als hoofd van het onderwijsbureau bij geneeskunde en ik ben er niet in salaris op vooruit gegaan. Maar hier bij ekonomie is mijn beleidsterrein veel breder, dus eigenlijk ben ik wel ambitieus, je hebt gelijk.

Bij geneeskunde ben ik ook weggegaan, omdat ik de houding van veel medici nogal vervelend vond. Iedere niet-medicus is een nul, wordt met de nek aangekeken.

Of ik iets gestudeerd heb? Ja, ik ben tien jaar geleden met rechten begonnen.

Ik werd toen ambtenaar en kreeg zo veel tijd, dat ik gelijk maar ben gaan studeren. Dacht eerst aan ekonomie, maar dat leek me te wiskundig.

Ach man, hou toch op, met mijn ouderwetse HBS-b kan ik die moderne wiskunde toch niet behappen.

Weet je hoe dat vroeger ging? Ik zakte voor m'n examen met alle exakte vakken onvoldoende, de tweede keer slaagde ik met hulp van leraren, veel uit het hoofd leren en wat schoppen onder tafel tijdens het mondeling. Nu wordt veel meer inzicht getoetst.

Nee hoor, rechten is dan minder moeilijk, kost niet veel inspanning en is bovendien erg leuk. Zou later in mijn vrije tijd misschien bij een rechtswinkel willen helpen".

Heeft ooit ook nog de wens gekoesterd burgemeester op het platteland te worden. Maar is gebakken aan Amsterdam en bovendien is de rol van burgemeester veranderd. Volgens Cosijn moet een burgemeester boven de politieke partijen staan: "Als die sollicitatiebrief ook naar de betreffende kamerfractie moet, hik ik, hoest ik en spuug ik even en dan hoeft 't voor mij niet meer".

Is op het moment links van signatuur, dat is wel anders geweest:

"Ik heb altijd een anti-cyclische politieke keuze gehad. Van huis uit KVP, toen ik in het bedrijfsleven zat stemde ik VVD en nu is het uiteindelijk links. Heb wel altijd gestemd op de verkeerde partij, want juist die partij verloor dan net.

Pais? Misschien best een goede ekonom, hoor, kan ik niet beoordelen, maar een héle slechte onderwijsminister. Is niet inhoudelijk bezig".

Cosijn heeft zijn vorige functies telkens maar vijf jaar bekleed. Is hier nu bijna twee jaar. Gaat hij over drie jaar weg?

"Ik blijf zolang ik het leuk vind. Het is hier best uit te houden, vooral als ik de veranderingen in de structuur mee mag maken.

Ja, ik vind, dat de studenten te weinig invloed hebben, alleen weet ik niet, hoe je dat kunt verbeteren. Meedoen aan het besturen kost veel tijd, je krijgt dan een soort vrijgestelden en je zit er niet meer als student, maar als halve of hele bestuurder zonder opleiding, waardoor je ook niet meer de achterban representeert".

NUL - PUBLICEERDERS

We komen op het onderwerp onderzoek aan deze fakulteit.

Het onlangs verschenen rapport van de commissie wetenschapsbeoefening liegt er niet om: er wordt niet bepaald overvloedig veel onderzoek verricht aan onze fakulteit en er zijn zelfs enkele notoire nul-publiceerders.

"Ja, een tijd geleden, en nu word ik cynisch, wilde men het onderzoek stimuleren door er meer geld in te stoppen. Dat heeft dus niet geholpen, er worden niet meer verzoeken ingediend om van het CvB geld te krijgen voor onderzoeksprojecten. Er is hier een sterke onderuitputting van het krediet. Echt een schande!

Ja, natuurlijk moet je de nul-publiceerders aanpakken. Dat zou heel simpel moeten gaan: je stuurt een manende brief en voeren ze dan nog niets uit, dan volgt ontslag of ze worden niet bevorderd.

En weet je wat het is, hier wordt iemand praktisch altijd aangesteld met uitzicht op vaste dienst. Bij sommige andere fakulteiten word je aangesteld voor een periode van vier jaar om te promoveren en daarna lig je er uit. De vaste staf is daar erg klein.

Zeker, verantwoording van de tijdsbesteding is ook hard nodig. Nee, geen prik-klok, dat helpt niet. Zitten ze hier achter hun bureau niets te doen. Of ze zijn, zoals ik al zei, met hun nevenfuncties bezig".

Een belangrijke rol heeft Cosijn vervuld bij de recente vakaturebeheersende maatregelen. Er is in het bestuur een model opgesteld met behulp waarvan de 'ideale' bezetting per vakgroep te berekenen is. Ook hier weer een klein teken van macht:

"De berekening is zo ingewikkeld, niemand snapt er meer iets van. Heerlijk, hoe moeilijker iets is, hoe eerder iedereen zegt, dat 't goed is, krijg je er ook geen vragen meer over".

De 'ideale' bezetting komt op het volgende neer: op basis van de onderwijslast wordt berekend hoe de verdeling van de bezetting over de vakgroepen zou moeten zijn.

De 'ideale' bezetting is dan 100%.

De huidige situatie is verre van ideaal: bij vakgroepen als mikro en bedrijfs is de bezetting slechts 94%, ISMOG daarentegen is overbezet: 182%.

Ontstaan er vakatures, dan probeert men die op zo'n manier op te vullen, dat er in iedere vakgroep uiteindelijk de 'ideale' bezetting zoveel mogelijk wordt bereikt.

En daar zit nu juist de moeilijkheid: "Je hebt te maken met al die mensen in vaste dienst, die niet weggaan. In sommige vakgroepen kan je zo jaren wachten op vakatures".

Of de kandidaatsassistenten er eerder uit gaan?

"Nee, in principe is dat niet zo. Het CvB, waar al die vakatures enzo naar toe gaan,orgt ervoor, dat de kandidaatsassistenten als groep verhoudingsgewijs niet teveel veren hoeven laten. Men vermijdt disproportionaliteit in deze".

Dat er tussen de vakgroepen onderling wel enige kift en concurrentie kan ontstaan lijkt voor de hand te liggen: de overbezette vakgroep kan enigszins scheef aangekeken worden.

Sjoemelen met kleinere werkgroepen, waardoor de onderwijslast en dus het aantal formatieplaatsen toe zal nemen, behoort volgens Cosijn niet tot de mogelijkheden, daar de fakulteitsraad in dat maximaal ingewikkelde model de groeps-grootte heeft genormeerd.

Het is Cosijn overigens wel opgevallen, dat de vak-groepen op het verminderen van de bezetting nogal lauw hebben gereageerd.



"PAIS? EEN HELE SLECHTE
ONDERWIJSMINISTER!"

Behalve de wetenschappelijke staf bevindt zich aan de universiteit uiteraard veel TAS-personeel.

Aan deze fakulteit is Cosijn de 'fakulteitspersoneelsmandataris' voor al het personeel. Dus degene, die de mandaten krijgt van het CvB.

"Het personeelsbeleid aan onze universiteit, vooral voor TAS-personeel, is

slecht, mét andere dingen die ook slecht zijn. Bijvoorbeeld een systematische beoordeling en ook een systematiek in bevorderingsprocedures- maak de bevordering van die mensen onafhankelijk van hun toevallig willekeurige baas-ontbreken helemaal. Kortom een slecht beleid.

dat is helemaal verschrikkelijk. Kom je op de universiteit binnen als typiste, dan blijf je dat, welke functie je later ook bekleedt.

Het rapport 'Damestas' doet daar ook een boekje over open".

We merken op, dat het faculteitsbureau (d.i. de onderwijsadministratie en het bestuurssekretariaat) niet aan de orde is geweest: "Ja, dat ligt voor de hand, want dat loopt allemaal uitstekend. Er zijn geen problemen, dus dan praat je er niet over. En Ria van Vliet, de bestuurssekretaresse, neemt mij een aantal zaken uit handen, ook rotklussen, en zodoende heb ik de tijd om me meer te verdiepen in allerlei andere dingen.

Zij is ook degene, die mij wat in toom houdt als ik al te boos word, te fel reageer, te snel zelf wil beslissen. Die neiging heb ik inderdaad, ja, dat te veel m'n nek uitsteken".

Als we na een paar uur praten vertrekken, zegt hij nog even: "Zeg, en nog bedankt voor die grote plant. Kunnen jullie me niet iedere week komen interviewen?".

NdB, BB
foto's: HS



"DIE NEIGING HEB IK INDERDAAD, JA. DAT TEVEEL M'N NEK UITSTEKEN".

Wat ik dan probeer, is, samen met de personeelskonsulent bekijken of voorzitters van vakgroepen regelmatig óók hun TAS-mensen beoordelen en proberen bij onderwaardering daar iets aan te doen. Kijk, en bij bevordering gaat het niet alleen om geld, 't gaat ook om het feit, dat anderen het wel krijgen en jij niet.

En wat nog veel ernstiger en angstiger is, dat is het omgekeerde.

In het Maagdenhuis kijken ze ook naar jouw salarisschaal. En als ik wat schrijf, dan geven ze daar meer aandacht aan dan wanneer iemand lager in rang wat schrijft. Zo van: die zit maar in salarisgroep X of Y, dus dat zal wel niet zo belangrijk zijn.

Zo ook met TAS-vrouwen, die worden aan de universiteit vreselijk gediskrimineerd,

NIEUW GEBOEKT

- R.Turvey - Demand and supply, 2nd ed.
- John W.Mellor - The new economics of growth
- William Leiss - The limits to satisfaction
- V.Walsh & H.Gram - Classical and neoclassical theories of general equilibrium
- G.H.Bodnor - Accounting information systems
- The articulation of modes of production (essays from "Economy and Society")
- Min.Soc.Zaken - Inzicht, toelichting bij de wet op de ondernemingsraden
- F.Hartog - Zicht op economie
- E.Schoorl - Jean-Baptiste Say
- D.C.North, R.P.Thomas - De opkomst van de westerse wereld, een nieuwe economische gesch.
- W.F.Gluck - Management, 2nd ed.
- Jerry Funk - Business mathematics
- R.A.Stevenson - Fundamentals of finance
- G.Dessler - Organisation theory
- C.J.Sutton - Economics and corporate strategy
- ed.S.G.Slappey - The future of business, annual review 1980/81
- Soc.Cult.Planbureau - De kwartaire sector in de jaren tachtig
- Nota energiebeleid, deel 1: algemeen; deel 2: kolen; deel 3: brandstofinzet centrales
- ed.T.Forester - The microelectronics revolution

AMC HOE ZIT HET ERMEE?

Momenteel verrijst in de Bullewijk - Bijlmermeer een gigantisch gebouw. Het Academisch Medisch Centrum Amsterdam, het AMCA. Het moet het Binnengasthuis en Wilhelminagasthuis gaan vervangen. De bouw van het complex omhelst een ziekenhuis en poliklinieken alsmede een energie centrale, een psychiatrich centrum, en enige bijgebouwen. Het Ziekenhuis met zijn 300.000 m² bruto oppervlak is een van de grootste gebouwen ter wereld, en de bouw ervan zal voltooid zijn op 1 April 1983. Deze plandatum zal volgens de planners gehaald worden. De bouw zal dan 10 jaar in beslag hebben genomen. Het is interessant om te bekijken hoe zo'n enorm project, enigszins vergelijkbaar met de Delta werken en de drooglegging van de Zuiderzee, gestart, gepland en gerealiseerd wordt. De kostenbeheersing wordt onder de loep genomen en in dit kader hadden wij een gesprek met de heer Grootenboer, projectdirecteur van het AMCA. De resultaten van dit gesprek zijn in het onderstaand artikel verwerkt.

Het Academisch Ziekenhuis is als gebouw - en dus niet als complex - een van de grootste werken ter wereld. Het gebouw is in 10 onderdelen verdeeld, A t/m J. Hier is voor gekozen daar dit bij de bouw grote voordelen biedt, waar het de bereikbaarheid van de verschillende bouwputten betreft, en de kostenbewaking vereenvoudigd. Deze 10 onderdelen zijn verbonden tot een geheel d.m.v. overdekte passages die geheel air-conditioned zijn, en geven de indruk van overdekte straten. Het bruto oppervlak is 300.000 m² groot, dus elk onderdeel gemiddeld 30.000 m². Dit is inclusief de z.g. sudfloors, de leidingverdiepingen. Het ligt in de bedoeling om het gebouw op te leveren in april 1983. Dit wil niet zeggen dat het ziekenhuis meteen kan functioneren omdat nog het nodige zal moeten worden geïnstalleerd en verhuurd, een karwei waarmee spoedig kan worden begonnen daar een gedeelte n.l. de poliekliniek, al is opgeleverd. Het aantal bedden dat het ziekenhuis zal gaan herbergen bedraagt 950. De grootte van het totale terrein bedraagt 64 ha en is aangekocht door de opdrachtgever, het mi-

nisterie van onderwijs en wetenschappen, van de gemeente Amsterdam voor een bedrag van 64 miljoen gulden anno 1977.

AANZET

In 1969 gaf de toenmalige regering fiat aan de bouw van 3 nieuw te bouwen academische ziekenhuizen, één in Leiden, één in Utrecht en één in Amsterdam. Deze mochten elk - in gulden van 1969 - 250 miljoen gaan kosten. Dit echter zonder de grondkosten, de medische apparatuur en de inrichting. Om tot een kostenbesparing te komen lag het in de lijn der bedoelingen om de drie ziekenhuizen elk ongeveer indientiek te maken. Dit plan ging echter niet door, en in Amsterdam begon men met de bouw op 23 Augustus 1973 toen de eerste paal van het psychiatrich centrum de grond in ging. 12 Mei 1975 werd de eerste paal van het ziekenhuis zelf geslagen.

Het werk wordt uitgevoerd door een aannemersconsortium de MEDICOM 6. Uit 60 aannemers werden er 15 geselecteerd. Deze werden in 5 groepen verdeeld van drie aannemers waarin één grote, één middelgrote, en één kleine; dit op ideologische gronden om de kleine aannemerij apriori niet buiten te sluiten bij een zo groot werk. Deze 5 zouden inschrijven twee daarvan zouden een ziekenhuis gaan bouwen (één in Leiden en in Amsterdam). De inschrijving geschiedde n.a.v. opgegeven hoeveelheden. Tekeningen bestonden er nog niet. Aan de hand van deze hoeveelheden werd een eenheidsprijs opgegeven voor ak (algemene bouwplaatskosten - een bedrag voor kranen, hulpmaterialen plus bediening, ketonpark, enz.). Deze eenheidsprijs was bindend voor de gehele bouwperiode en zou elk jaar gecorrigeerd worden met de bouwindex van het CBS. Toen duidelijk werd dat het ziekenhuis in Leiden voorlopig nog niet gebouwd zou gaan worden zijn de groepen samengesmolten tot de MEDICOM 6. Bij de aanbesteding is geprobeerd om het bedrag zo laag mogelijk te houden door de diverse inschrijvingen met elkaar te vergelijken. Een procedure waarmee de aannemers niet akkoord gingen. Een begroting bestaat uit losse onderdelen en de prijs der onderdelen is bij elke aannemer verschillend en het is niet mogelijk om deze onderdelen op prijs per aannemer te vergelijken. Een gebouw is geen fabrieksproduct waar je van kunt zeggen, ik ga er een maken en als ik er honderd heb gemaakt weet ik de rest van mijn leven wat zo'n ding kost. Elk bouwwerk is verschillend, al is het alleen maar vanwege verschil in lokatie. De hoofdplichtgever van het totale project is het ministerie van Onderwijs & Wetenschappen. T.a.v. de kostenbeheersing heeft zij het bureau van Berenschot, Osborne en Bosboom (BOB) ingeschakeld. BOB staat functioneel tussen O&W en het projectbureau in Amsterdam. BOB moet

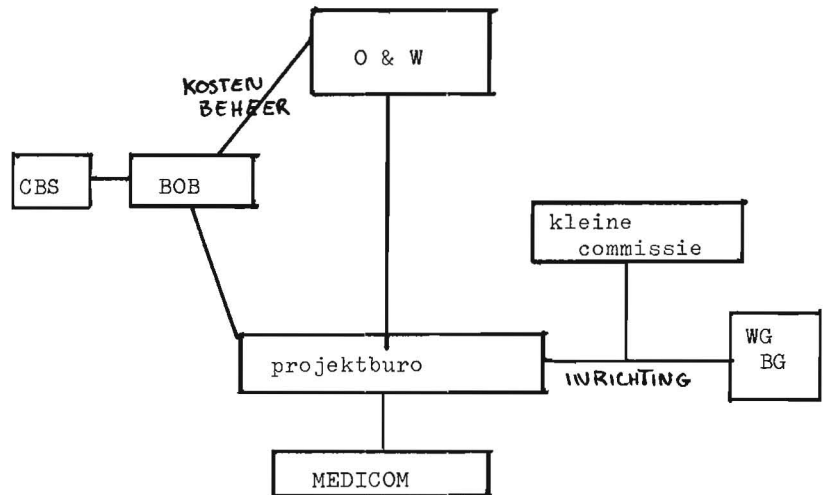
erop letten dat de totale kosten binnen het begrote bedrag, f250 milj. anno 1969, blijven. Zij heeft hiertoe het projekt opgedeeld in een groot aantal deelprojekten en controleert of de gelden aan deze onderdelen gespendeerd, binnen het plan vallen. Hierbij moet men bedenken dat er wordt gewerkt met nominale bedragen die zich voordoen op het moment dat het betreffende onderdeel onder handen is, terwijl deze bedragen 'reëel' moeten worden gemaakt tov 1969. BOB doet deze verrekening mby de bouwkostenindex welke van het CBS wordt verkregen. De moeilijkheid ligt hierin dat er konstant uitgaven geschieden die steeds op 'reëel' peil 1969 moeten worden gebracht en dat toekomstige uitgaven moeten worden geschat op basis van toekomstige (nog onbekende) prijzen en ook deze moeten worden terugerekend naar basis 1969, opdat de som over de jaren binnen het begrote bedrag blijft.

Ten tijde van de aanvang van het projekt, augustus 1973, hadden de architecten pas een summier beschrijving van de ruwbouw klaar. De aannemers konden aan de gang gaan zonder dat zij een definitief plan kenden. Geen vreemde gang van zaken als je ir. Doets (bouwcoördinator A'dam, Leiden, Utrecht) aanhaalt: "Je bouw zes tot acht jaar, als je alles zou vastleggen open je een verouderd ziekenhuis. Daarom maken wij een 'drager' met inbouwpakketten". De architect bepaalt de indeling van het gebouw mby de zgn. 'kleine commissie' bestaande uit: de architect, iemand van ziekenhuiswetenschappen, het hoofd programmering ziekenhuizen WG en BG, het hoofd van een onderhavige afdeling waaraan gebouwd wordt en de projekt-direkteur dhr. Grootenboer.

Deze 'kleine commissie' is de enige die met het Programma van Eisen (PVE) bekend is. Dit PVE vormt de richtlijn voor de uiteindelijke vormgeving van het ziekenhuis.

Enerzijds zien we nu de 'kleine commissie' die de indeling van het ziekenhuis moet bepalen en de volgorde waarin dit gebeurt, anderzijds de aannemer die van deze besluiten pas de facto op de hoogte wordt gesteld maar toch moet blijven doorbouwen. Het is dientengevolge al voorgekomen dat de aannemer feitelijk gezien voorlag op de definitief formele plannen van de architect.

In het moederschema zijn dagen opgenomen voor onwerkbaar weer. De planning is opgezet met gegevens van het K.N.M.I. Elk jaar heeft men een aantal dagen daarvoor ingepland. De strenge winter van 1978 heeft gezorgd voor niet minder dan 3 maanden stilleggen van de bouw, hetgeen een aanzienlijke vertraging betekende. Zo'n achterstand wordt ingehaald door productie, en tevens mag men er oprekenen dat andere win-



organisatiestructuur van instellingen die met het projekt van doen hebben. (WB en MvW)

Voor de planning van de bouw heeft men een z.g. moederschema ontworpen. Dit is een complex van honderden tijdschema's lopend over 10 jaar en bestaande uit ruwe- en detailschema's. Hierin is aangegeven wanneer de diverse onderdelen gestart moeten worden en gereed moeten zijn. Deze schema's worden voortdurend aangepast aan de achterstanden en voorsprongen die eventueel kunnen optreden. De opleverings datum van het gehele project is, mede de jaarfinancierings mogelijkheden van Onderwijs en Wetenschappen in ogenschouw genomen, vastgesteld op 1 April 1983. Deze datum is een axioma en ligt derhalve vast en er zal niets aan worden veranderd. Het is wel mogelijk dat de verschillende onderdelen afzonderlijk vertraging oplopen, maar hier zal dan een versnelling van weer andere delen tegenover moeten staan.

ters meevallen wat de vorstverlet betreft, en zo een vertraging goed maken. Over zo'n lange bouwperiode van 10 jaar mag men er van uit gaan dat de winters elkaar opheffen. Men heeft uit kosten overweging gekozen om bij onwerkbaar weer de bouw stil te leggen. Besluit men om dure voorzieningen te treffen om de kou en vorst te weren dan moet men de kosten hiervan af wegentegen het rente verlies over de periode van de bouwstop. Daar de overheid niet zo zwaar tilt aan rente verliezen, in tegenstelling tot een particulier bedrijf, heeft men voor deze aanpak gekozen. Treedt er een vertraging in de bouw op dan worden de schema's aangepast. De oplevering van onderdelen zal vertraagd worden, zo is die van de eerste tranche verschoven van 1-1-1981 naar 1-3-81. Men zorgt er wel voor dat voor de winter zoveel moge-

lijk ruimte wind-en waterdicht is zodat met de afbouw door kan worden gegaan. De bovengenoemde schema's zijn flexibel, dit tot op zekere hoogte, want is eenmaal de datum voor installatie vastgesteld dan ligt de opleverings datum vast. Duidelijk zal zijn dat het steeds moeilijker wordt om de schema's aan te passen naar mate de opleverings datum nadert.

Het is de taak van de project directeur, dhr. Grootenboer, om ervoor te zorgen dat het project op tijd wordt opgeleverd en voldoet aan het PVE of aan besluiten van de 'kleine commissie'. Evenzo dat de aannemer binnen het voor hem beschikbare bedrag blijft. Dit laatste middels onderhandelingen over te besteden of bestede bedragen.

Wat is kostenbeheersing? In 1969 heeft het kabinet 250 milj. beschikbaar gesteld voor de bouw van het AMCA. Hoe men tot dit bedrag is gekomen is tot op heden ten dage nog onduidelijk. De enige conclusie die men hieruit kan trekken, is dat het slechts op-bijzonder subjektieve gronden is gebeurd, waarbij moet worden gedacht aan een schatting middels een paar vuistregels zoals een bedrag per bed, per academische plaats, enz.

BEWAKEN

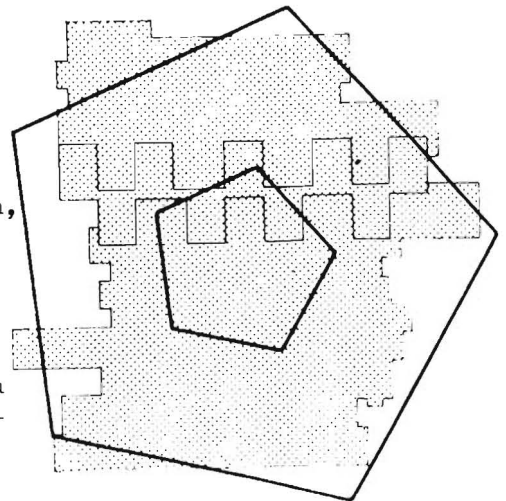
De 250 milj. van de overheid is dus een schatting waarbij je een marge moet aanhouden van +/- 20%. Vervolgens is BOB een raming gaan maken, een raming die +/- 10% van het uiteindelijke bedrag kan verschillen. Dit betekent dat de uiteindelijke som max. 30% kan verschillen van het origineel gevoteerde bedrag (1969). De raming van BOB wordt steeds meer verfijnd, mede mbv de eenheidsprijzen die men van de aannemer krijgt. Dan hou je een aantal onderdelen over en die moet je apart gaan bewaken. Bewaken betekent dan niet alleen geldelijk maar ook kwantitatief, (als je vol-

gens plan 100.000 m² wand hebt en de polikliniek, alleen al heeft 50.000 m² dan klopt er iets niet. Of de raming was fout of de architect heeft het niet goed uitgerekend).

BOB bewaakt de kosten mbv gegevens van de architect en naar normen van het CBS. Het projectburo moet met konklusies van BOB werken maar controleert daarnaast zelf ook nog eens de kosten, waarbij gegevens van de aannemer ook worden betrokken. De bevindingen van BOB zijn in deze bindend. In het algemeen lopen de twee controles niet ver uit elkaar. Mocht dit toch het geval zijn dan trekt het projectburo meteen aan de bel en zal men tot een compromis moeten komen. Dhr. Grootenboer schildert zo'n proces als volgt: Als je goedkoop wilt bouwen moet je van knutselwerk afzien door grote inkoop tegelijk te doen, wat natuurlijk veel goedkoper is per eenheid dan steeds kleine hoeveelheden aanschaffen. Men is begonnen met het inkoop van kleine partijen deuren en kleine partijen betonijzer, om de jaarfinanciering binnen de daaraan gestelde grenzen, welk voor ieder jaar door O&W in samenspraak met Financiën, te doen passen. Het projectburo berekende bij controle dat aanschaf van de goederen op deze wijze de kosten te hoog zou opdrijven. Op haar voorstel en met goedkeuring van Van Kemenade is men toen in 1977 overgegaan op grootkoop. Ipv kleine partijen werden nu 10.000 deuren tegelijk aangeschaft en werd met de Hoogovens een contract afgesloten voor de levering van ± 12.000 ton betonijzer.

Ander voorbeeld: Als je een deur afhangt dan moet deze pas worden gemaakt want op een of andere manier staat een kozijn nooit precies in het lood. Dan moet je gaan schaven en bij hardplastic deuren die wij gebruiken, kost dat afhangen van die deur 3 manuur (exclusief vervoer). Nu heb ik gezegd:

'je moet een deur hebben die je ophangt en dan ook direkt past, en dat kan want dan gebruik je gewoon een opdeur. Dat is een deur die al door onze grootouders werd gebruikt, dus niets nieuws, maar gewoon in het vergeetboekje is geraakt, en later in de woningbouw opnieuw door een aannemer is 'uitgevonden'. Nu worden ze door Bruynzeel fabrieksmatig gemaakt. Als ze dan maar redelijk op maat worden gemaakt zie je die kier toch niet want daar zit dat randje overheen. Het afhangen van die deur kost nu 1 manuur dan bespaar je 2 manuur. Bij 10.000 deuren bespaar je zo'n 20.000 manuren en op het huidige prijspeil van ± f30,- per manuur is dat 6 ton en dit is toch een onvoorstelbaar bedrag terwijl het werk zelfs sneller gaat en dat randje zelfs geluid beter tegenhoudt dan die kieren bij een conventionele deur. Dat is één van de honderd voorbeelden.



AMCA met ingetekend het Pentagon, USA
schaal 1:5000

Om ieder jaar een rekening te kunnen opstellen wordt er aan het eind van het kalender jaar gerekend met wat er dan betaald is. Er treden dan natuurlijk fouten op voor nog te betalen bedragen en vooruitbetaalde bedragen maar dat loopt in de praktijk wel aardig tegen elkaar weg. De boekhouding moet dan natuurlijk wel bijzijn maar die is ook per dag bijgehouden.

FLEXIBILITEIT

Flexibiliteit: Dhr. Grootenboer: "De flexibiliteit in deze bouw is groot voordat je tot afspraken met de aannemer bent gekomen. Als je tot overeenstemming bent gekomen is de rek er natuurlijk uit. Uitzonderingen daar gelaten. Mijn werk moet je zien als een sport; je moet de gemotiveerdheid en animo hebben om binnen je budget te blijven. Als je een onderdeel hebt waarop je niet uitkomt, moet je een alternatief bedenken waarop het wel kan! Een praktisch voorbeeld: Tijdens de bouw moest er bezuinigd worden. In principe was er onder de gebouwen A, E, K, L, M parkeerruimte gepland. Inweze natuurlijk hele dure ruimte. Men heeft toen besloten om deze ruimte van wanden te voorzien en zo extra gebouwruimte te creëren. Parkeren moet nu ergens anders gebeuren.

De centrale figuur tav flexibel handelen is de projektdirecteur. Deze kent prakties gezien twee grenzen. Enerzijds de 'kleine commissie' (PVE) en BOB, anderzijds moet hij rekening houden, middels overleg, met de mogelijkheden van de aannemer.

SUBFLOORS

Tav de verwerking van leidingen (stroom, water, ...) kan men kiezen tussen verlaagde plafonds (bv Maupoleum) of het bouwen van leidingverdiepingen, subfloors. Meerdere overwegingen deden besluiten voor een keuze van de subfloors.

Een betonbekisting in een normaal groot bouwwerk (aanbrengen en weer weghalen) kost 1,5 manuur per m². Bij dit bouwwerk is een systeem bedacht om een repe-terende bekisting toe te passen, waardoor de kosten terug liepen tot 0,43 manuur per m². De stalen bekisting voor dit projekt, ad f1 milj., wordt volledig op dit projekt afgeschreven. Logies en prakties zodoende dat deze bekisting ook gebruikt

zou worden voor de subfloors. Gebruik van de standaardbekisting heeft, samen met een paar andere subjektieve redenen, ertoe geleid dat de subfloors 2m hoog zijn geworden. Een sterk argument pro subfloors in de afweging tegen verlaagde plafonds ligt in de bereikbaarheidsfaktor. Tijdens de bouw ondervinden anderen geen hinder van installateurs en kan de installateur zelf ook veel beter werken omdat hij nu vanaf de vloer handelt terwijl hij zich anders moet bedienen van steigers (Grootenboer: "het gebruik van subfloors in vergelijking met steigers geeft de installateur een besparing van 10%") Als het ziekenhuis in gebruik is en men moet wat repareren of veranderen dan kan dit middels de subfloors gebeuren zonder dat bv de patienten hier last van ondervinden.

Kostenontwikkeling in cijfers

Zoals reeds opgemerkt is in 1969 een bedrag van f250 milj. gevoteerd voor de nieuwbouw van het AMCA. Wij hebben geprobeerd er achter te komen hoe zo'n bedrag opgebouwd werd en hoe men in de loop de jaren de kosten binnen dit begrote bedrag heeft kunnen houden. Op zich geen onoverkomelijk probleem om zulke vragen te beantwoorden, in overweging nemende dat BOB alles moet beheersen in opdracht van O&W, en het projektburo claimd, alle kosten per dag bij te houden.

Toch geen gemakkelijke zaak zoals bleek. Het projektburo wil liever geen inzicht geven in haar 'huishoudboekje'. BOB kan geen cijfers vrijgeven zonder toestemming van haar opdrachtgever, O&W. O&W blijkt ook erg terughoudend te zijn, met name burokraties te handelen, hetgeen vlotte soepele communicatie niet ten goede komt. Vandaar dat wij U slechts enkele summere getallen kunnen geven.

-De opbouw van de f250 milj. of hoe komt men tot zo'n bedrag? Zoals al bleek: 'natte vinger'werk. Het

kabinet heeft een norm gesteld, op watvoor grondslag dan ook, zonder dat er nog maar met de architecten of aannemers was overlegd. Iedereen moest zich in het vervolg maar aan dit bedrag houden.

-Ieder jaar wordt, mbv de indexcijfers van bouwkosten van woningen uit de CBS statistieken, dit bedrag bijgesteld opdat we reëel gezien over hetzelfde bedrag kunnen blijven spreken. Dit levert het resultaat zoals weergegeven in tabel 1.

Vermenigvuldiging van f250 milj. (1969) met de indices van het CBS geeft andere resultaten dan bovenstaand. Toch kregen wij die cijfers zonder verdere toelichting.

-Wij hebben een grove indeling gemaakt van onderdelen in het bouwprojekt en gevraagd of men de bedragen kon noemen die met deze onderdelen gemoeid zijn. Zie tabel 2.

Onze posten A en B, te weten grondaanwerving en bouwrijp maken, geschieden volgens O&W door de gemeente Amsterdam, zodoende kan zij hierover geen bedrag noemen. Navraag bij het gemeentelijk grondbedrijf leert dat zij inderdaad de grond heeft geworven van particulieren maar intussen het allemaal heeft doorverkocht aan de rijksoverheid (hetgeen normaal is want rijksgebouwen, zoals het AMCA, staan zoals gebruikelijk is op rijksgrond). In een later gesprek met O&W blijkt men inderdaad de grond te hebben aangekocht voor f64 milj. anno 1977 (het terrein omvat 64 ha.).

De inrichting van het ziekenhuis wordt, aldus O&W, betaald uit de exploitatiekosten van het ziekenhuis en vallen zodoende niet binnen de begroting.

Begrote arbeidskosten kunnen geen mededelingen over worden gedaan. Evenzo wat betreft reeds betaalde en nog te betalen direktie-, toezicht- en architectkosten. Vervolg op pag 13

TWEE FASEN STRUCTUUR

'Minder onderwijs voor minder mensen'. Zo karakteriseerde Prof.

J. Klant als lid van de Faculteitsraad de plannen die zijn oud-collega Pais ten aanzien van het wetenschappelijk onderwijs had ontvouwd in de nota "Hoger onderwijs voor velen". Hiermee gaf Klant de essentie weer van de kritiek van niet alleen de economische faculteit in Amsterdam, maar van vele andere studierichtingen in den lande, op deze nota, die inmiddels gevolgd is door het wetsontwerp Tweefasenstructuur.

Met deze plannen wordt in feite het hele jarenlange proces van het opnieuw programmeren van de universitaire studies, dat in sommige gevallen vele jaren duurde en dat tenslotte in 1975 in de zogenaamde Wet Herstructurering was verankerd, in één keer overbodig gemaakt. Gedurende deze herprogrammering hadden vele faculteiten, waaronder de economische, hun programma's zeer uitgebreid doorgelicht en op grond van allerlei ervaringen opnieuw geformuleerd.

HR

Ook onze faculteit heeft zoals gezegd zich op uitgebreide schaal gebogen over de doelstellingen en uitgangspunten van de studie en in het begin van 1977 mondde dit uit in het zgn. herstructureringsrapport. Eén van de belangrijkste conclusies van het rapport is, dat de economiestudie in ieder geval vijf jaar zou moeten duren om wetenschappelijk en onderwijskundig verantwoord te zijn.

Volgens de genoemde Wet herstructurering diende de Minister zich vervolgens over de ingediende voorstellen uit te spreken.

Tot op heden is de uitvoering hiervan echter steeds uitgesteld en heeft de Minister zijn eigen plannen voor het hoger onderwijs in Nederland aan de universiteiten en het parlement voorgelegd.

KAMER

Ondanks de vele, vaak fundamentele kritiek van de universiteiten, de vakbonden en andere organisaties heeft de Tweede Kamer vorig jaar min of meer het groene licht gegeven voor het doorvoeren van de ideeën uit de nota Hoger onderwijs voor velen.

De wettelijke neerslag hiervan vinden we in het thans bij het parlement in behandeling zijnde wetsontwerp Tweefasenstructuur. Gebleken is, dat bij de behandeling door de Kamer en de

commissies diverse fracties de kritiek van de universiteiten en de Academische Raad wat meer lijken te delen.

Of dit uiteindelijk tot belangrijke wijzigingen in het ontwerp zal leiden is op het moment, dat ik dit schrijf niet goed te voorzien.

DOORGAAN

Wat wel duidelijk is: de economische faculteit van de UvA heeft intussen een aantal van de voorstellen van het HR in de studie ingevoerd en zal daarmee voorlopig doorgaan, aangezien de faculteit de studie zo wenst in te richten.

Hieronder zal ik kort trachten aan te geven, wat de belangrijkste voorstellen van Pais zijn en welke bezwaren daartegen gemaakt kunnen worden.

TWEE FASEN

Het wetsontwerp houdt met name in, dat de universitaire studie wordt opgeplitst in twee gedeelten: 1. een eerste fase van vier jaar. Deze is voor iedereen toegankelijk (hoewel Pais ook voor de toelating tot de universiteiten andere plannen heeft). De zogenaamde civiele effecten van deze opleiding (wat is de maatschappelijk erkenning b.v. op de arbeidsmarkt) zullen dezelfde moeten zijn als die van de huidige doctoraalprogramma's (economie: 5 jaar).

Een dezer dagen wordt in het parlement het wetsontwerp Tweefasenstructuur van minister Pais behandeld. Hierin wordt o.a. voorgesteld de universitaire studies drastisch te herstructureren via het instellen van vierjarige studies (1^e fase) en 1- of 2-jarige vervolgopleidingen voor een zeer gering aantal studenten (2^e fase).

Vanuit de universiteiten is op grote schaal negatief gereageerd op deze plannen, zoals in een eerder stadium de nota "Hoger onderwijs voor velen" (welke ten grondslag ligt aan de Tweefasenstructuur) door universiteiten, vakbonden e.d. was afgekraakt. In bijgaand artikel schetst Hans Oostendorp, onderwijsadviseur van onze faculteit, nog eens wat globaal de plannen zijn en waarom zij verworpen moeten worden.

Voor de meeste studies (ook voor de economische) zal dit een forse vermindering van de omvang van de gedoeerde stof in houden en de kwaliteit van de opleiding en van de afgestudeerde zal derhalve ook verminderen.

De minister vindt dit niet erg: het aanleren van onderzoekvaardigheden kan volgens hem best wat minder.

2. de tweede fase: deze is voor een zeer beperkt aantal studenten toegankelijk. Deze kunnen een 1- of 2-jarige opleiding voor een bepaald beroep of voor onderzoeker volgen. Volgens cijfers van het Ministerie zelf zou van de economiestudenten 35% van de economische doctorandi eerste fase van de onderzoekersopleiding kunnen profiteren en 5% van de tweejarige beroepsopleiding.

Dit zou o.a. het einde betekenen voor een belangrijke en als goed bekend staande opleiding als de accountancy-studie aan onze faculteit.

SELECTIE

Naast deze beperkingen aan de structuur van de opleiding zal het karakter ervan ook veel selectiever worden.

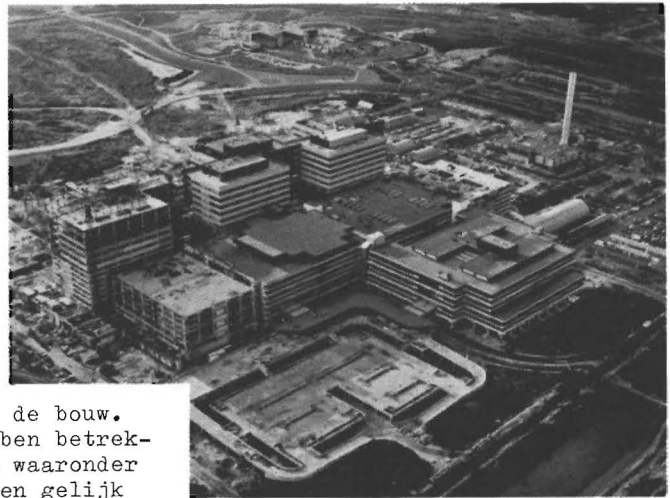
Naast de bekende functies van de propedeuse als oriëntatie en verwijzing dient de

vervolg van pag 11
ten. Voor architectkosten
enkel de mededeling dat

deze $\frac{1}{2}\%$ beneden de BNA
norm liggen.

Tabel 1

medio 1969	f250 milj.	index	100
1 juli 1974	f465 milj.	CBS	170
1 jan. 1977	f550 milj.		214
1 jan. 1980	f715 milj.		268



Tabel 2.

	medio '69	07-'74	01-'77	01-'80
C	38	69	87	113
D	55	99	125	163
G	56	100	117	152
H	7	13	19	25
K	26	44	58	75

bedragen in miljoenen.

Toelichting tabel 2.

C=ruwbouw; D=afbouw; G= technische installaties (airco liften, keukens, ...); H=nood-hospitaal (atoomvrijebunker) K=overige kosten, waarbij het grootste gedeelte wordt gevormd door verzekerings-

premies tijdens de bouw. De bedragen hebben betrekking op de data waaronder ze staan en heten gelijk te zijn, indien terug-gerekend naar 1969, aan de begrote bedragen.

Willem Bouman
Mic van Wijk

selectie als criterium sterker te worden benadrukt en bij de toelating tot de tweede fase zullen goede cijfers een doorslaggevende rol spelen.

Een hordenloop om als eerste en beste het Walhalla te bereiken.

INSCHRIJVING

Naast de selectie is ook de beperking van de inschrijvingsduur (zonder deze te verbinden met een adequaat stelsel van studiefinanciering) opvallend. Ieder krijgt zes jaar om af te studeren in de eerste fase: of men nu is omgezwaaid of men actief is in raden en besturen of andere bezigheden heeft doet niet ter zake. Hoogstens kan voor werkstudenten een andere programmering gelden en evt. dus een langere inschrijvingsduur. Via deze drastische beperking tracht Pais dan het rendement te verhogen van de studies. Naar verwachting zal echter slechts het percentage uitvallers sterk gaan stijgen. De economische faculteit wil óók de studieduur van de studenten beperken, maar op een andere wijze: via een betere programmering van de studie, een uitgebreidere begeleiding van de studenten, een stroomlijnen van de organisatie van de studie e.d. - allemaal op grond van het HR - tracht

de faculteit thans de studie-vertraging zoveel mogelijk te beperken zonder de kwaliteit van de economiestudie uit te hollen.

VIJF JAAR

Nogmaals: bovenstaande kan alleen worden bereikt, als de studie minstens vijfjaar mag duren, tenzij men het niveau wil terug brengen tot dat van een HEAO, hetgeen met alle respect geen wetenschappelijk opleiding genoemd kan worden.

ONDERZOEK

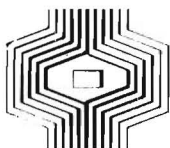
Volkomen in tegenstelling tot hetgeen wettelijk is vastgelegd in de Wet op het Wetenschappelijk Onderwijs en ook in strijd met de bestaande praktijk is het schrappen van het onderzoek (of de training erin) uit de opleiding in de eerste fase. De plannen om ook in de economiestudie de training in vaardigheden als het doen van onderzoek verder uit te breiden worden daarmee doorkruist. Allen de zeer begaafde 'happy few' zullen de tweede fase gaan volgen.

PERSONEEL

In dit verband is de positie van het personeel in de faculteiten ook uiterst onzeker. Er moet nog maar worden afgewacht in welke faculteit welke tweede fase-opleiding komt. Zal er in Amsterdam een tweede fase-onderzoekersopleiding voor economen komen? Of in Rotterdam?

In de eerste fase zullen de docenten op een lager niveau onderwijs moeten geven, los van ieder onderzoek, en in de tweede fase wordt een aantal 'weg-werp-medewerkers' (zogenaamde assistent-onderzoekers) belast met het doen van onderzoek. Nog even afgezien van de taakverzwaring, die tengevolge van de bezuinigingen gedurende de laatste jaren heeft plaats gevonden, zal de taakvervulling van het personeel er dus niet bepaald duidelijker op worden, temeer daar de Minister de verschillende taken afzonderlijk wil gaan financieren en zo een stevige vinger in de pap krijgt bij het bepalen van de omvang van een en ander.

Hans Oostendoop



Klynveld Kraayenhof & co

ACCOUNTANTS

Wij zijn een internationaal georiënteerd accountantskantoor met vestigingen in binnen- en buitenland.

Op verschillende kantoren in Nederland is plaats en toekomst voor

jonge bedrijfseconomen

die registeraccountant willen worden.

In een op dienstverlening ingestelde flexibele organisatie krijgen zij de gelegenheid een brede ervaring op hoog professioneel niveau op te doen.

De sterk gevarieerde controle- en adviesopdrachten worden in veelal kleine teams uitgevoerd. In combinatie met een intensieve begeleiding door werkoverleg, interne opleidingen en vaktechnische ondersteuning vanuit het Directoraat Vaktechniek, biedt dit een reële mogelijkheid snel een interessant vak te leren.

De loopbaanbegeleiding is gericht op interne promotie naar functies op hoog niveau in Nederland en in het buitenland.

Naast vakbekwaamheid in ruime zin kunnen als functie-eisen onder meer genoemd worden: analytische aanleg, communicatief vermogen, representativiteit en spankracht.

Geïnteresseerden verzoeken wij een oriënterend gesprek aan te vragen bij de heer C. Brandenburg, hoofd van onze afdeling Personeelszaken, Prinses Irenestraat 59, 1077 WV Amsterdam, telefoon 020 - 54 10 541.

Amsterdam Almere Amersfoort Apeldoorn Arnhem Breda Deventer Dordrecht Drachten Eindhoven 's-Gravenhage Groningen Haarlem Heerlen Hengelo 's-Hertogenbosch Hoorn Leeuwarden Middelburg Nijmegen Rotterdam Utrecht Zwolle Antwerpen Barcelona Brussel Düsseldorf Hamburg Londen Madrid Milaan Parijs Zug Zürich Bogotá Buenos Aires Caracas Curaçao Jakarta Montevideo New York Paramaribo Rio de Janeiro Salvador Sao Paulo Sint Maarten (Ned. Antillen)

ECONOOR

EVEN SLECHT IS OOK GELIJK

De doorvoering van de richtlijn van de EG over gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het arbeidsproces lijkt er toe te leiden, dat in Nederland nachtarbeid in de industrie ook voor vrouwen mogelijk wordt gemaakt.

Krachtens onze huidige Arbeidswet (van 1919) was dit niet mogelijk, dit in het kader van de arbeidsbescherming.

Dat vrouwen het in de vorige eeuw niet gemakkelijk naden blijkt uit het volgende verhoor van een 57-jarige fabrieksarbeidster door de Enquêtekommis­sie in 1891:

"'s Morgens om vier uur stond ik op, dan zorgde ik eerst voor het eten. Dan maakte ik de kindertjes gereed en bracht die naar mijn moeder, die ik omdat ze het ook niet missen kon daarvoor drie gulden in de week moest betalen, zodat ik met mijn man zeven gulden in de week over had. Wanneer ik dan kwart over twaalfen naar huis toe kwam was mijn eerste zorg het eten te warmen op het vuur en de boel gauw wat op te knappen. Kwam ik dan 's avonds van de fabriek dan moest ik nog bij nacht en ontij gaan was­sen en verstellen. Vandaar dat mijn krachten mij ook geheel ontnomen zijn. Hoe laat ging gij in de regel naar bed? Meestal om één uur, ook wel later, maar dan stond ik ook wel eens wat later op maar nooit na vijf uur, omdat ik precies om zes uur op de fabriek moest zijn!"

Door de zware en langdurige arbeid van vrouwen, vaak tot aan de dag van de beval­ling, kwamen er veel mis­kramen en doodgeboren kin­deren voor. Vrouwen (en mannen) waren vaak fysiek zwak en men vreesde, dat 'de nijverheid een slechte toekomst tege­moet zou gaan wanneer ze de concurrentiestrijd zou moeten volhouden met slecht ontwik­kelde arbeiders'.

Het ging erom een 'geslacht te krijgen van gezonde mannen en vrouwen met de grootst mogelijke werkkraft'. Alles wat nadelig inwerkte op het organisme van de vrouwen zou later ook nadelige invloed hebben op de lichamelijke, verstan­delijke en zedelijke toe­stand van de kinderen.

Men stelde daarom in 1889 een verbod op voor nachten en zondagsarbeid van vrou­wen, maar vanwege de pro­testen van fabrikanten werd dit verbod gedeelte­lijk ingetrokken. Boven­dien was naleving van de wet niet te controleren: er werden slechts drie in­spekteurs aangesteld. Ook de vrouwenbeweging pro­testeerde: zij bestempelde de wet als schadelijk en vreesde, dat vrouwen door deze wet 'wegbeschermd' zouden worden naar sectoren waar de arbeidsomstandig­heden nog slechter en de lo­nen lager zouden zijn. In­cidenteel heeft de wet tot verslechtering van haar po­sitie geleid: ontslag en verlaging van loon kwamen voor, maar dit gebeurde niet op grote schaal.

Het is nu de vraag, of ploegendienst voor vrouwen slechter zou zijn dan voor mannen.

Onderzoek onder mannen levert op, dat gevolgen van het verstoorde levens­ritme o.a. zijn vermoeid­heid, maag- en darmklach­ten en natuurlijk een ver­stoord sociaal leven, bv. het gezinsleven.

Helaas is er weinig on­derzoek bij vrouwen in ploegendienst (in de dienst-

verlenende sektor) ver­richt. Men kan wel voorspellen, dat de dubbele taak (huis­houden en het werk bui­tenhuis) een nog grotere invloed op het lichaam heeft.

Dat vrouwen het huishouden blijven doen blijkt uit een onderzoek van Adelheid Stein. Er komt uit naar voren, dat gehuwde vrouwen met kinderen het liefste 's nachts zouden willen werken, want dan kunnen zij overdag nog voor de kin­deren zorgen.

Een vrouw aan het woord: "Ik slaap vijf uur per dag. Ik ga naar huis om half zeven 's morgens, ik doe het huishouden, kleed de kinderen aan, zet koffie. Ik ga naar bed om acht uur, sta om tien uur op om het middagmaal te maken. Ik eet om elf uur en doe nog wat klusjes. Ik ga om één uur weer naar bed en slaap tot vijf uur".

Invoering van nachtarbeid voor vrouwen kan voor die vrouwen nare gevolgen heb­ben. Gevolgen die nog ver­velender zijn dan de gevol­gen die deze vorm van arbeid al voor mannen heeft. De huidige wetgeving be­schermt vrouwen beter tegen de dubbele belasting van betaald werk en huishou­ding dan mannen. Dit is een argument temeer om ook voor mannen de bescherming in te voeren die nu voor vrouwen bestaat.

Uit: Nachtarbeid in de in­dustrie: nu ook voor vrou­wen?, door José Siersema en Tony Hak in Intermediair van 14 maart 1980.

Noor.

* * *

IJSLAND: HYPERINFLATIE

IJsland is een land, waarover velen weinig weten of ook, waarover weinigen veel weten. Redenen daarvoor liggen voor het oprapen: de geïsoleerde ligging, de moeilijke taal, het internationaal weinig op de voorgrond treden - behalve dan een enkele verdwaalde voetballer of schaker - en een klimaat, dat koud en onaantrekkelijk lijkt, doch niettemin zacht is.



(b)

Eén van de mensen, voor wie genoemde factoren juist een aanleiding vormden om het minst bekende deel van Scandinavië in al zijn facetten te leren kennen, is de huidige minister van Onderwijs, dr. A. Pais. In 1977 nog hoogleraar Prijs-theorie, nam hij het initiatief tot een studiereis naar IJsland. Hij kent het land door en door, gaat er elk jaar op vakantie, spreekt vloeiend IJslands en heeft weet van de economische problemen daar: een tot voor kort zeer eenzijdige, op export gerichte economie, een torenhoge inflatie, soms tot 50% per jaar, doch daarentegen geen werkloosheid en een hoog welvaartsniveau.

Twee jaar na de studiereis, die overigens niet door Pais, maar door zijn promotor de Wolff geleid werd, is het verslag verschenen. Een sober boekje van 160 pagina's, dat qua opmaak schrill afsteekt tegen het China-verslag, maar daarentegen slechts één derde daarvan kost. Dat is een goede zaak.

Ontegenzeggelijk is het onderling op elkaar afstemmen van de diverse hoofdstukken een tijdrovende klus geweest. Doublures en elkaar overlappende tabellen zijn verwijderd. Vanwege het gebrekkige en veelal ontbrekende cijfermateriaal is het niet mogelijk geweest, vergelijkingen met Nederland te trekken voor wat betreft de inkomensverdeling (p. 97 ev.). Diverse jaren worden als basisjaar gehanteerd, een euvel, waaraan niet te ontkomen is, Jammer is het, dat het zo lang geduurd heeft, voordat

het verslag is gepubliceerd. De actualiteitswaarde is daardoor verminderd. De politieke verhoudingen zijn inmiddels ingrijpend gewijzigd.

De verkiezingen van december 1979 hebben een verschuiving naar rechts opgeleverd. Na diverse pogingen is er een kabinet Thoroddson tot stand gekomen, waarin communisten én conservatieven zitting hebben. Een lang leven lijkt dit kabinet dan ook niet beschoren, zeker tegen de achtergrond van de zeer sterk uiteenlopende sociaal-economische prioriteiten, die de diverse partijen nastreven (p. 16 ev.).

Op 29 juni jl. is er een nieuwe president gekozen, voor het eerst sinds IJslands onafhankelijkheid een vrouw: Vigdis Finnbogadóttir. Daarnaast is de inflatie maar weinig gedaald. Wel is het aandeel van de vis (produkten) in het exportpakket afgenomen. Op 1 januari 1981 wordt de al jaren geplande munthervorming van kracht: 1 nieuwe krona voor 100 oude kronur ($\pm f 0.50$).

Een verdere kanttekening betreft de algehele anonimiteit, waarin het boekje geschreven lijkt te zijn: degenen, die de afzonderlijke bijdragen geleverd hebben, worden niet met name genoemd. De reden daarvan is niet duidelijk. Blijkbaar heeft de eindredactie (Odink, Kolk en Schoorl) er de voorkeur aan gegeven, het geheel

als een collectieve prestatie te bezien. Deze zienswijze is onjuist en doet onrecht aan de studenten, die zich moeite getroost hebben om een redelijke bijdrage te leveren, al dan niet onder het argument, dat een naamsvermelding onder een slecht artikel pijnlijk zou kunnen zijn.

Wat betreft de inhoud ligt de hoofdstukindeling voor de hand. Veel nadruk op de visserijproblematiek, de inflatie, de energie en het hoog ontwikkelde coöperatiewezen. En natuurlijk ook aandacht voor de meer technisch-economische onderwerpen als rentestructuur, openbare financiën en inkomensverdeling.

In hoofdstuk 3 (p. 24 ev.) worden vele oorzaken voor de inflatie genoemd, met name de sterk fluctuerende exportopbrengsten, waarvan ongeveer 70% wordt gerealiseerd door de visindustrie, terwijl IJsland prijsnemer is op de wereldmarkt voor visprodukten.

In jaren van prijsstijging levert dit hoge winsten op, die in de visseij en de visverwerkende sector sterke inkomensstijgingen veroorzaken. Deze echter beïnvloeden de inkomens in de andere sectoren, waar deze produktiviteitsstijgingen niet of in mindere mate optreden, sterk. In jaren, waarin er prijsdalingen voor vis optreden, past het binnenlandse kostenniveau zich niet aan ten gevolge van de geringe bereidwilligheid tot loon- en prijsmatiging. Hierdoor ontstaan minder mogelijkheden om de importen te financieren.

Naast de eenzijdige export-structuur, die de komende jaren meer en meer zal veranderen, moeten zeer veel goederen ingevoerd worden. IJsland heeft daarbij het voordeel, dat het ongeveer 50% van de benodigde energie zelf produceert. De andere helft moet geïmporteerd worden. Het is juist dit aspect, dat wat nadere toelichting behoeft. In het verslag is er slechts weinig aandacht aan besteed en alleen zijdelings ter sprake gekomen. Wat is het geval?

Sinds 1953 is IJsland voor zijn olie-importen volledig afhankelijk van de Sovjet-Unie. De prijs, die daarvoor betaald moest worden, was gelijk aan die op de vrije oliemarkt in Rotterdam. Dat was lange tijd voordelig, maar medio 1979 lag die prijs \pm 70% hoger



(a)

dan andere landen betalen ingevolge langlopende contracten. In september 1979 hebben onderhandelingen tussen IJsland en de Sovjet-Unie niets opgeleverd. De Russen benutten hun monopoliepositie ten opzichte van NAVO-land IJsland optimaal. Het is duidelijk, dat deze hoge energieprijzen de inflatie beïnvloedt. Wat IJsland kan doen, is de afhankelijkheid van olie zoveel mogelijk beperken, door de eigen produktie van hydro-elektrische en geothermische energie sterker op te voeren. Daarvoor zijn grote investeringen vereist, dus kapitaalleningen in het buitenland en de afhankelijkheid, welke daardoor ontstaat, is elke IJslander een doorn in het oog.

Ervan uitgaande, dat er weinig of niets over IJsland bekend was, bevat het boekje een grote hoeveelheid gegevens en verschafft het een getrouw beeld van de specifieke economische situatie: naast de enorme

inflatie een volledige werkgelegenheid -slechts 0,6% van de beroepsbevolking, die uit 90.000 mensen bestaat, is werkloos - en een levensstandaard met een per capita-inkomen, welke hoger is dan Nederland. Waarbij wel aangetekend dient te worden, dat de gemiddelde werkweek 55 uur bedraagt en de pensioengerechtigde leeftijd 67 jaar is, hetgeen de krapte op de arbeidsmarkt weerspiegelt.

Illustratief voor de inflatie zijn de nominale waarden, zoals die vermeld staan op postzegels. In 1958 was de hoogste waarde 50 kronur (a). 20Ja. later, in 1978 verscheen er een zegel van 1000 kronur, het twintigvoudige! (b) Of, om nog een andere vergelijking te maken, tussen 1876 en 1976 was de stijging 6000%. (c) Zelfs The Observer van 11 februari 1979 maakte gewag van het feit, dat de IJslandse posttarieven in zes jaar tijd vertienvoudigd waren en vergat daarbij niet te vermelden, dat in



(c)

dezelfde periode 'the British first class letter rate only has risen from 3p to 9p'.

Ja, en hoe compleet is het verslag? Heel compleet! Want U leest over de strategische positie van IJsland, het belang van de basis Kevlavik voor de NAVO en het eeuwige geharrewar daarover tussen IJslanders, die het liefst met niemand iets te maken willen hebben, wél vriendelijk zijn, maar toch zeggen: 'We don't like foreigners'.

Ook vermeld staan allerlei soorten vis en de hoeveelheden, die elk jaar gevangen worden. De energieproblematiek wordt uit de doeken gedaan

in ingewikkeld, doch zorgvuldig toegepaste formuleringen. Op pagina 70 komen Iris de Veer en Paul van Hal tot de conclusie, dat IJslands strategische positie, welke een grote hoeveelheid dollars oplevert, gezien kan worden als de primitieve accumulatiebron voor de economische ontwikkeling.

Huib Kneepkens schreef een omvangrijke bijdrage over spaargedrag, rentestructuur en inflatie. In de periode 1961-1978 is er slechts tweemaal sprake geweest van een positieve reële rente. Hij constateert, dat, hoewel de reële rente bijna uitsluitend negatief is, de spaarzin weer toeneemt, vooral door een actievere rentepolitiek.

Op pagina 105 ev. (openbare financiën, blijkt, dat de overheidsschuld sterk toeneemt; dat het voeren van een begrotingsbeleid, gericht op het dempen van conjunctuurschommelingen, moeilijk is. Het aspect 'milieu' (p. 124) lijkt alleen vermeldenswaard in positieve zin: de gemiddelde levensduur van IJslandse vrouwen ligt boven de 80 jaar en is daarmee de hoogste ter wereld.

De twee laatste hoofdstukken over IATA en Federal Reserve System doen recht aan het Amerikaanse tintje van de studiereis.

Het slot is erg plezierig: Allereerst doet het deugd in de literatuurlijst te lezen, dat ROSTRA als bronvermelding is opgenomen. Voorts is er de reïsimpresie. Het scherpe waarnemingsvermogen en de vaardige pen doen vermoeden, dat deze alleen aan Iris de Veer kunnen toebehoren.

B.B.

Hyperinflatie op IJsland, verslag van de IJsland-New York reis. Faculteit de Economische Wetenschappen van de Universiteit van Amsterdam. 1980. Prijs: f 12.50

Jonge bedrijfseconomen die een carrière ambiëren in de internationale accountancy zijn welkom bij Arthur Young Nederland.

Voor zojuist afgestudeerde of binnenkort afstuderende bedrijfseconomen is er een uitstekende mogelijkheid om zich bij Arthur Young tot internationaal opererend registeraccountant te ontwikkelen. Natuurlijk voorzien van de daarmee samenhangende interessante emolumenten.

In verband met het internationale karakter van onze praktijk bieden wij u uitgebreide interne cursussen welke een aanvulling vormen op de postdoctorale accountantsopleiding. Waar nodig kunt u deze opleiding in werktijd volgen.

Doordat wij bij onze cliënten in team-verband werken krijgt u een goede begeleiding bij de praktische problemen waarmee u wordt geconfronteerd. Bovendien wordt u regelmatig geïnformeerd over uw technische prestaties in een persoonlijk gesprek met een venoot.

Het werk bij ons is zeer afwisselend: onze cliënten zijn afkomstig uit alle bedrijfstakken. Ons werk is veelzijdig: controle van jaarrekeningen, bijzondere financiële onderzoeken, bedrijfseconomische adviezen, organisatie, E.D.P. auditing enz.

Er is nog veel meer wat u zou moeten weten: over de groei van het vrije beroep waarvan u deel gaat uitmaken, over uw progressie daarin en de mogelijkheid van doorgroei naar venoot, over de Europese AMSA groep van vooraanstaande nationale accountantskantoren en over de activiteiten van Arthur Young International.

Mogen wij u daarom uitnodigen voor een oriënterend gesprek, waarbij u met uw toekomstige collega's kennis kunt maken? Voor een afspraak kunt u zowel schriftelijk als telefonisch contact opnemen met Drs A.J. Meyer, Arthur Young Nederland, Koninging Julianaplein 30-9-2, 2595 AA Den Haag, Tei. 070-814161 ('s avonds 020-274075). De sollicitatieprocedure zal bij ons snel worden afgewikkeld.

ARTHUR YOUNG NEDERLAND
internationale accountants

DE AMSTERDAMSE HAVEN

Leeronderzoek voor 4 personen
-waarin opgenomen de dood van de amsterdamse haven -

- Vraag 1: Wat te doen als de doktoren zeggen:"Er is nog hoop... maar...."?
- vraag 2: Hoe stel je de dood van een haven vast?
- vraag 3: (Hoe) stel je de familie op de hoogte?
- vraag 4: Hoe begraaft je een haven?

Deze gedachten speelden mij door het hoofd na een 1-blok-lang, door vier studenten uitgevoerd, leeronderzoek o.l.v. Prof. Polak(verkeers- en vervoerseconomie). Zo'n 13 weken eerder stelden wij ons ten doel: "het leveren van een bijdrage tot de discussie over de toekomstige mogelijkheden van de haven van Amsterdam, met als leidraad de nota: De havenontwikkeling in het Amsterdam-Noordzeekanaalgebied(ook wel havennota) van de Gemeente(1), en het analyseren van de belangrijkste factoren die bepalend geacht kunnen worden voor de verdere ontwikkeling voor de haven van Amsterdam.

Een samenvatting van de door ons geleverde bijdrage aan de gedachtenvorming over de toekomst van de Amsterdamse haven kan U - geachte ROSTRA-lezer - een aardig beeld geven over een onderwerp waar U tot op dit moment zo weinig van wist(zoals van de meeste dingen). Voor een indeling van het totale onderwerp is gekozen voor een top/down aanpak. Beginnend met de invloed van de wereldgoederenstromen op de havenontwikkeling in West-Europa, waarna de onderlinge concurrentie-bepalende factoren tussen de West-Europese havens worden belicht. Tenslotte zal aandacht besteed worden aan het nationaal zeehavenbeleid alsmede de invloeden van dit beleid en overige beleidsinstanties op de havenontwikkeling in het Amsterdam-Noordzeekanaalgebied.

WERELDGOEDERENVERVOER

Er hebben zich na de tweede wereldoorlog een aantal markante ontwikkelingen voor gedaan, waardoor deze periode als een structuurbreuk in de ontwikkeling van het vervoerpatroon gezien kan worden.

a. Het aantal koloniën is snel teruggelopen. De nieuwe staten maakten een begin met het beschermen van de eigen industrie alsmede met het bewerken van de grondstoffen die voor die tijd steeds in onbewerkte staat het land verlieten.

b. Aan het eind van de zestiger jaren werd snel duidelijk dat de grondstoffenvoorraad niet oneindig groot is. De hieruit resulterende verschuiving in economische machtsposities heeft grote invloed op het vervoerspatroon.

c. Verder deed zich een vrij ingrijpende verschuiving voor in de grootte van de transportmiddelen(de zeeschepen).

Vooraf de laatste ontwikkeling heeft ingrijpende consequenties gehad voor de inrichting van havens, de grootte van scheepswerven en reparatieinrichtingen. Ze was er mede de oorzaak van dat landen, die een vooraanstaande plaats in de scheepsbouw innamen in korte tijd een tweederangs natie werden.

Een en ander heeft er toe geleid dat de rol van de westerse wereld in de wereld-economie minder belangrijk is geworden. De afhankelijkheid van in te voeren grondstoffen is steeds groter geworden. Belangrijke prognoses m.b.t. een aantal produktsoorten, gelet op hun herkomst en bestemming in de toekomst, zijn ter beschikking.

In grote trekken mag men verwachten dat de geïndustrialiseerde landen zich gaan toeleggen op hoger ontwikkelde technologieën. Dit zal zijn weerklink hebben in de

transportsector omdat grondstoffen via andere en wellicht kortere routes vervoerd zullen worden en het aandeel van het meer hoogwaardige produkt in het totaal aantal tonkilometers zal toenemen. Dit wordt echter niet - zoals de grondstoffen - in bulk vervoerd maar als stukgoed, wellicht in containers. Het verscheppen van stukgoederen vereist echter minder scheepsruimte dan de grondstoffen, waardoor het benodigde tonnage relatief zal afnemen. Deze vermindering van transportvolume heeft zich na 1970 merkbaar doorgezet.

GOEDERENSTROMEN

De groep havens/havengebieden in West-Europa welke onderling met elkaar concurreren wordt wel aangeduid met "Hamburg/Le Havre-range". De concurrentiepositie van Amsterdam t.o.v. de andere havens in de range is na de stagnatie van 1971 slechter geworden. Amsterdam herstelde zich niet meer, terwijl in de andere havens de groei weer langzaam op gang kwam. "De cijfers" laten zien dat het aandeel van Amsterdam voor alle goederensoorten is teruggelopen, m.n. ook in het stukgoed en containers. Als mogelijke verklaring geeft de havennota:"op deze schepen drukken namelijk zulke hoge exploitatiekosten, dat zal worden gestreefd(..) naar het aanlopen van zo min mogelijk havens". In de havennota van Rotterdam denkt men daar heel anders over, blijkens de opmerking:"Containerschepen zijn niet bijzonder groot en kunnen in veel havens terecht". Het argument van Amsterdam lijkt dan ook niet sterk.

Daar alle goederensoorten voor Amsterdam in de mineur zitten lijken geen specifieke oorzaken aanwijsbaar voor de teruggeloop van deze of gene goederenstroom.

Door het gebruik van relatieve getallen werd de malaise

in de Amsterdamse haven veel duidelijker dan met gebruik van absolute getallen - zoals in de havennota - het geval was geweest. Waarschijnlijk is door het gebruik van absolute getallen de havennota van Amsterdam nog niet zo erg somber.

Wat betreft de technische voorzieningen en het prijsniveau lijkt Amsterdam niet af te wijken van de andere Noordzeehavens. De binnenvaartmogelijkheden zijn duidelijk inferieur t.o.v. Rotterdam.

Ook belangrijk lijkt de opmerking van Noorbergen: "Het ontbreekt duidelijk in Amsterdam aan een voldoende groot aantal onafhankelijke(...) cargadoors, stuwadoors en expediteurs. Als oorzaak wordt algemeen(...) gewezen op het typische karakter van Amsterdam als redershaven (i.t.t. Rotterdam en Antwerpen als expediteershaven)". Door de lijnrederijen wordt de vestiging van zelfstandige expediteurs tegengewerkt. De stukgoedpositie wordt hierdoor verzwakt.

HAVENCONCURRENTIE

Het zich al of niet ontwikkelen van een havengebied t.o.v. anderen is een proces, waarin veel factoren zitten waarop de havenbestuurders geen invloed hebben. Deze factoren liggen in de schoot van de wereldpolitiek, de wereldhandel, de technologie, de overheid en ook de individuele bedrijven.

Grofweg kan men drie gebieden noemen, waarop een havenautoriteit zich wel kan bewegen:

- a. De relatie met de overheid;
- b. Concurrerende maatregelen ten aanzien van het havengebeuren zoals inversteringen, haventarievenpolitiek en promotie;
- c. Maatregelen op het gebied van de havenindustrialisatie zoals investeringen ten bate hiervan, vestigingssubsidies trachten los te krijgen bij de overheid, en promotie.

ad a. De relatie met de overheid is vaak ingewikkeld, te meer daar overheidsvertegen-

woordigers deel uit kunnen maken van de havenautoriteit. In zijn relatie met de overheid zal deze moeten streven naar snellere beslissingsprocedures b.v. ten aanzien van investeringen. Aan de ene kant zal de havenautoriteit zo onafhankelijk mogelijk willen zijn; aan de andere kant wil men zich, b.v. in de concurrentiestrijd met buitenlandse havens en wanneer het op financiële steun aankomt, weer door de overheid gesteund weten. De praktijk zal dus een nogal opportunistisch handelen te zien geven, waarbij het verschijnsel "lobbyen" vast niet zal ontbreken.

ad b.: Weinig kostenberekeningen of analyses hebben de havenuitbreidingen van de laatste jaren begeleid; afwegingen, waarbij b.v. milieuen leefbaarheidsaspecten aan bod kwamen, zijn er nauwelijks geweest. Over het algemeen wilde men dat doen, wat de concurrentie ook deed of van plan was te doen, opdat de goederenstromen maar niet terug zouden lopen, liever nog zouden oplopen.

Deze "competitie in de aanleg van infrastructuur" was mogelijk door de bereidheid van overheden hiervoor het geld beschikbaar te stellen. De laatste tijd heeft een tendens te zien gegeven, waarbij de overheid een betere afweging voor staat.

Uitbreidingsprojecten worden minder snel opgepakt. Een ontwikkeling in het scheepvaartverkeer, de containerisering, heeft een gedeelte van de lege haventerreinen benut doen worden voor opslag; er is hier sprake van een beter gebruik van de havencapaciteit. Deze efficiëntie kan ten goede komen aan de kwaliteit en de snelheid van de scheepsbehandeling.

Waar de infrastructuur van de concurrerende havens en de kwaliteit en de snelheid van de scheepsbehandeling gelijk of nagenoeg gelijk zijn geworden, gaat de factor haventarieven een rol spelen. Dan nog is het niet zo'n grote rol; door allerlei afspraken en lijndiensten is de keuze van de haven reeds vaak van te voren bepaald.

Onder promotie kan men verstaan het bekender doen worden van de mogelijkheden van de haven en het interesseren van bedrijven, die b.v. voor retourvracht - een belangrijke beslissingsfactor, waar de keuze van een haven nog gemaakt wordt - kunnen zorgen.

ad c.: Net zo min als de investeringen in de havenaanleg of de rol van de haventarieven erg goed geanalyseerd zijn, is ook het verband tussen haven en havenindustrie nooit grondig ontleed. Tussen de componenten haven, havengebonden industrie en overige industrie worden gemakshalve verbanden verondersteld, waarbij de aanwezigheid van één component de aanwezigheid van andere veroorzaakt. Het is gebleken dat het begrip havengebonden dikwijls weinig geldingskracht heeft; men kan wel spreken van voordelen, welke de ligging niet ver van een haven kan hebben. Veel industrie zit overigens ook om die reden niet in het havengebied; de aanwezigheid van een goede landinfrastructuur, agglomeratievoordelen en de ligging nabij een grote stad waren wel beslissingsfactoren.

Al met al maakt industrie wel een belangrijk onderdeel uit van de activiteiten in het havengebied. Investeringen hiervoor zijn dan ook wel te rechtvaardigen, als men er tenminste maar niet bij beweert, dat dit een directe relatie heeft met het havengebeuren. Waar uitbreidingsplannen spelen zou men zich van deze tweedeling bewust moeten zijn door de ruimtelijke ordening in de haven hieraan aan te passen. Zo kan men i.p.v. lange rechte stukken kade veel efficiënter ronde havenbekkens aanleggen, om maar iets te noemen.

Het aantrekken van industrie is dus een goede zaak, zeker waar het de werkgelegenheid betreft. Ook hier zou echter een afweging, waarin o.a. milieufactoren een rol spelen, gewenst zijn.

Een voorzichtige conclusie die uit de werkstukken naar

voren is gekomen is dat concurrentie factoren een niet zo beste basis vormen om een efficiënt en maatschappelijk aanvaardbaar (in de zin van: overheidsgeld bestedend) havenbeleid te voeren. De overheid heeft de taak af te wegen waarin zij geld stopt; dit pleit echter de havenautoriteiten niet vrij om zonder veel analyse ongelimiteerd geld ter investering te blijven vragen.

Wat geeft ons de Amsterdamse haven te zien? In grote trekken stemt het algemene beeld overeen met het beeld van deze haven. Als specifiek nadeel wordt de externe factor Rotterdam terecht genoemd; de concurrentieslag met de andere havens is hierdoor ten koste van Amsterdam sterk beïnvloed.

Hoe denken de Amsterdamse havenautoriteiten nu verder te gaan? Kort en puntsgewijs samengevat betreft dit het volgende.

- In de relatie tot de overheid: Een slagvaardiger beleid wordt nagestreefd, met name op het gebied van de vergunningenprocedures. Voorts wordt om meer financiële armslag gevraagd, b.v. door de vraag naar aanwijzing als stimuleringsgebied.

In havenconcurrerende investeringen en maatregelen: Deze wil men zeker handhaven. Alhoewel een aantal goederen zijn afgevallen, wordt toch een investeringsbeleid gepresenteerd, dat zoveel mogelijk en zoveel mogelijk verschillende soorten goederen wil beslaan. Ofwel: men konstateert dat het gokken op één paard onveestendig is, maar ziet niet in, dat het gokken op alle paarden ook weinig opbrengt.

Het verlagen van de haventarieven wordt ook nagestreefd. Aangezien het infrastructuurele nivo en de mate van efficiëntie in de Amsterdamse haven al achter blijft - en dit dus meer dan de haventarieven een rol speelt in de havenkeuze -, zullen tariefverlagingen niet veel effect hebben. Dit zal slechts zo zijn t.a.v. goederen, waarvan de behandeling de toets der vergelijking met andere havens kan doorstaan.



- Ten aanzien van industrie in de haven: De al genoemde analyse met betrekking tot de verbanden tussen haven en industrie ontbreken ook hier. Zo valt b.v. niet aan te tonen wat nieuwe havenactiviteiten nabij IJmuiden voor effecten zullen hebben op industrievestiging in de Amsterdamse haven. Evenmin is duidelijk wat men onder havengebonden verstaat; dit laatste biedt dan wel weer de mogelijkheid om alle industrie, die zich in Amsterdam zou willen vestigen, te beschrijven als havengebonden, daar toch niemand weet wat dit inhoudt.

Een zeer belangrijk aspect van de Amsterdamse haven moet nu nog vermeld worden. Dat is nl. datgene, wat men als centrale doelstelling heeft gekozen, het handhaven van de werkgelegenheid in de haven.

Wat dit betreft valt te constateren, dat deze doelstelling in de blijkbaar toch weer opgepakte havenconcurrentiestrijd geen kansen heeft. Immers de concurrentie richt zich op het zo snel en goedkoop afhandelen van goederenstromen; en waar de loonkosten hoog zijn, zal menselijke arbeid dus niet zo gewenst zijn.

Als men bij industrialisatie het begrip havengebonden weglaat en aldus het Amsterdamse havengebied beschouwt als een industriegebied (dat toevallig aan het water ligt), dan liggen hierin nog wel kansen voor de werkgelegenheid. De investeringen, die men doet, moeten zich dan wel meer hier op richten i.p.v.

op havenactiviteiten, waarvan het resultaat qua werkgelegenheid gering of nihil is.

Pieter Beemsterboer

Wegens plaatsgebrek waren wij helaas niet in staat het artikel van Pieter Beemsterboer integraal af te drukken. Wij hebben een geheel subjectieve tweedeling aangebracht. Volgende maand kunt U het tweede deel van dit artikel verwachten.

Met onze excuses aan de auteur, de redactie.

HET BEHEER EN DE VERLOEDERING

Sedert enige tijd is het niet meer mogelijk voor studenten om vanuit het Maupoleum te telefoneren. Een andere verslechtering van de werkomstandigheden treft men in de kantine. Het overgrote deel van de beplanting werd vervangen door plastic, waarvan slechts de vorm enigszins doet denken aan flora.

Tijdens een bijeenkomst van de Beheersraad werd aan de beheerder gevraagd naar de motieven achter deze veranderingen. Ze bleken te bestaan uit de door de bezoekers van het Maupoleum aangebrachte beschadigingen aan telefoontoestellen en planten.

Het is de vraag wat meer betreuwenswaardig genoemd moet worden. De maatregelen van de beheerder, die blijk geven van een volledig gebrek aan creativiteit, op grond waarvan er niets anders op zit dan te wijken voor de verloedering?

Of de houding van de leden van de Beheersraad, die deze maatregelen kritiekloos aanvaardden en er daardoor blijk van geven, dat sociale wetenschapsbeoefenaren nog steeds niet in staat zijn oplossingen te bedenken voor eenvoudige problemen? Of dachten ze soms dat er problemen zijn opgelost?

Drs. A.C.M. Jansen
(Ekon. Geogr. Inst.)

Elke bedrijfseconoom m/v zou de kansen bij Unilever eens moeten bekijken

Want die zijn er te over. Zowel op financieel-economisch gebied als in de marketing-sector. Begrijpelijk. Unilever is een zeer gevarieerd bedrijf met een sterk doorgevoerd decentralisatiebeleid. Dat geeft ruimte aan management op verschillend gebied bij een groot aantal zelfstandige werkmaatschappijen.

Voor bedrijfseconomen betekent dat: levendig en afwisselend werk in een dynamisch, soepel ondernemersklimaat; met een (snel) groeiende zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.

Financieel-economische sector

De mogelijkheden in de financieel-economische sfeer zijn bij Unilever ruim en aantrekkelijk. In de eerste plaats bestaat er door decentralisatie een grote verscheidenheid van functies op het hoofdkantoor en bij de werkmaatschappijen. Daarnaast brengt het grote aantal produkten differentiatie in problemen, werkklimaat en beleid.

Uw functie bij een Unilever werkmaatschappij omvat intensief contact met een aantal bedrijfssectoren. U krijgt te maken met productie-, marketing- en verkoopprocessen die bedrijfseconomische ondersteuning vragen. Al heel spoedig verwacht men van u een bijdrage in formulering en uitvoering van het beleid.

Ook de afdeling Interne Accountantscontrole blijkt vaak een platform voor verdere ontplooiing. Het contact met de grote verscheidenheid aan Unilever bedrijven resulteert niet alleen in een afwisselende job waarin controle en advies elkaar aanvullen, maar verschaft u tevens de ervaring die bij Unilever ook voor toekomstige functies bijzonder wordt gewaardeerd. Het volgen van een postdoctorale accountancy-opleiding is voor alle hierboven genoemde functies noodzakelijk.

Marketing sector

Van het totale pakket merkartikelen in Nederland neemt Unilever een fors deel voor zijn rekening. U vindt daarin overwegend bekende namen zoals b.v. Blue Band, Becel, Omo, All, Iglo, Unox en Calvé. Marktleiders vaak, die hun plaats in de winkels snel verruilen voor gebruik in het huishouden.

Om de produkten op hun levensweg adequaat te kunnen begeleiden, beschikt elke werkmaatschappij over een hooggekwalificeerd marketing-apparaat, waarin alle activiteiten rond de produkten gecoördineerd, begeleid en bijgesteld worden, vanaf de fase voor introductie tot en met de consumptie.

Mocht u een marketingfunctie bij een van onze ondernemingen ambiëren, dan krijgt u een bijzonder boeiende job.

U bent dan namelijk betrokken bij het concipiëren en uitvoeren van beleidsplannen, die de levensloop van een produkt bepalen. U werkt daarbij nauw samen met onder andere produktontwikkeling, productie, verkoop, marktonderzoek, het reclamebureau en de bedrijfseconomische afdeling. Naast de uiterst belangrijke „training on the job” is er een uitstekende eigen marketopleiding in de vorm van seminars om u voor de specifieke kanten van uw functie te bekwamen.

Als deze korte schetsen uw belangstelling wekten en u uzelf in een beleidsuitvoerende en beleidsformulerende functie bij Unilever ziet zitten, als u bovendien de mogelijkheid van afwisseling van functie en standplaats aantrekkelijk vindt dan willen wij u graag ontmoeten. Oriënterend wederzijds en uiteraard geheel vrijblijvend.

Een afspraak voor een gesprek maakt u met (voor de financieel-economische sector) de heer R. Staal, telefoonnummer 010 - 644240; (voor de marketingsector) de heer K. de Boer, telefoonnummer 010 - 644248.

Unilever omvat een indrukwekkend aantal werkmaatschappijen. In 75 landen staan haar medewerkers midden in het dynamische marktgebeuren van alledag. Dit biedt de goede manager hoogst interessante kansen in een veelzijdig concern. Indien u behoefte heeft om geïnformeerd te worden over andere mogelijkheden bij Unilever, dan kunt u vanzelfsprekend eveneens contact opnemen. Belt u dan: 010 - 644232.

 **Unilever**

BOYCOT ZUID-AFRIKA

Enige tijd geleden bestond er op de Interfakulteit van Aktuariaal en Ekonometrie het plan om de Zuidafrikaan Prof. D.G. Nel van de Universiteit van Bloemfontein uit te nodigen voor een gastdocentschap voor drie maanden. Hiertegen bestond nogal wat bezwaar, zoals ook Folia Civitatis in haar nummers van 4 oktober en 11 oktober meldde. Wim Swaan, een van de studenten ekonometrie die een handtekeningenaktie startte tegen kontakten met Zuid-Afrika, gaat in het onderstaande in op het waarom van deze actie en op enkele punten die in de discussie erover een rol spelen.

'GRAZENDE BANTOES'

Het is, lijkt mij, genoegzaam bekend hoe onmenselijk het apartheidsregime is. Op één aspect wil ik iets dieper ingaan: het onderwijssysteem in Zuid-Afrika. Net als in de parken zijn ook in de Zuidafrikaanse scholen de banken gescheiden: aparte scholen voor blanken, kleurlingen, Indiërs, en Afrikanen. De apartheidsideologie is diep geworteld in het onderwijssysteem.

De toenmalige minister van Inheemse zaken, de latere premier Verwoerd wist het in 1954 treffend onder woorden te brengen: "De Bantoe moet in alle opzichten geleerd worden zijn eigen gemeenschap te dienen. Er is voor hem geen plaats in de Europese gemeenschap boven het nivo van bepaalde vormen van arbeid(.....) Ons onderwijssysteem moet de Bantoe niet misleiden door hem de groene weiden van de Europese gemeenschap te laten zien, want hij zal er toch nooit op grazen! Daar kunnen we enige cijfers van het Zuidafrikaanse Instituut voor Rassen Relaties aan toevoegen:

Gemiddelde onderwijsuitgaven per leerling in 1975/76 :

blanke	R 644
kleurlingen	R 139,62
Indiërs	R 189,53
Afrikanen	R 41,80

(R 1 = f2,40)

Begrijpelijk dat in zo'n onderwijssysteem slechts weinig niet-blanken tot de universiteiten doordringen. Terwijl van de gehele Zuidafrikaanse bevolking minder dan 25% uit blanken bestaat, nemen zij op de universiteiten 85% van de plaatsen in. Ook de universiteiten zijn gescheiden naar huidskleur.

BOYCOT

Al sinds de vijftiger jaren pleit het Zuidafrikaanse illegale verzet in het buitenland voor een volledige boycot van het apartheidsregime om op die manier de val ervan te bespoedigen. In het buitenland wordt daar nogal eens op geantwoord dat zo'n boycot de positie van de zwarte bevolking alleen maar zou verslechteren. Een vertegenwoordiger van het Zuidafrikaanse verzet zei daarover in 1960 "dat de zwarte bevolking zich volledig bewust is van het feit dat ze zullen moeten lijden terwille van het herstel van het recht. Het vooruitzicht van een effectieve boycot is al veel meer dan het eindeloze lijden waar wij onder de huidige omstandigheden aan onderworpen zijn".

Een volledige boycot impliceert dat ook wetenschappelijke kontakten gemeden moeten worden. Dergelijke kontakten steunen het apartheidsregime soms direkt, omdat apartheidsideologiën met een "wetenschappelijk" sausje worden overgoten;

soms indirekt omdat ze het apartheidsregime in de stand helpen houden. Kontakten die het verzet tegen de apartheid direkt steunen zouden daartegen sterk aangemoedigd moeten worden.

Een handtekeningen actie van enkele studenten aktuariaal en ekonometrie tegen kontakten met Zuidafrikaanse wetenschappelijke instellingen en personen daar werkzaam leverde 139 handtekeningen op. Daarvan was ongeveer de helft van studenten aan de Interfakulteit (er zijn ongeveer 250 studenten). Onder de overige handtekeningen waren er veel van medewerkers en studenten aan de economische fakulteit. Deze handtekeningen actie was nadrukkelijk niet tegen de persoon van de heer Nel gericht, maar tegen kontakten met de apartheid-Zuid-Afrika in het algemeen.

Op de Interfakulteitsraad van 6 oktober werd gedebateerd over kontakten met Zuid-Afrika. Enkele passages hieruit: Prof. Neudecker die het voorstel had gedaan om Nel uit te nodigen, vond dat je mensen moet beoordelen om hun persoonlijke eigenschappen. "Als je mensen beoordeelt op groepskenmerken, doe je ook aan apartheid" Hij vertelde de illusie te hebben dat je met menselijke oden kunt inwerken op systemen in de wereld. Overigens moet benadrukt worden dat Prof. Neudecker geen voorstander van apartheid is.

Ruud Kreijger, wetenschappelijk medewerker, vond dat men zich moet realiseren dat enkele medewerkers van de Interfakulteit nooit een gastdocentschap in Zuid-Afrika kunnen vervullen, op grond van de daar geldende criteria (naar huidskleur) Prof. de Jager was tegen boycotten in het algemeen.

Tijdschrift voor Politieke Economie

“Van den Doel deelt de optimistische wereldbeschouwing van de Verlichting die in stand gehouden wordt in de ideologie van de socialistische beweging - dat de wereld geleidelijk steeds beter wordt.”

Michael Ellman, Een kritiek op de konvergentietheorie, *TPE 4/1*, p. 21.

“... gewoonlijk wordt de technologische ontwikkeling als een objectieve ontwikkeling beschouwd, waarin geen politieke gedachte tot uitdrukking zou worden gebracht. Welnu, mijn boek toont aan dat er een politiek in ligt besloten van **kontrole** op en verdeling van de arbeidersklasse.”

Benjamin Coriat in een interview van Hugo Kijne, Graham Lock en Hans Venema, *TPE 4/1*, p. 63.

“Hoe meer ik me met dat Jordaanoproer bezig hield, hoe meer ik me afvroeg waartegen die mensen zich nu eigenlijk verweerden. Zo kwam ik op die steunregelingen terecht en merkte alras dat daar nog vrijwel niets over geschreven was.” (...)

“De Rooy biedt een kijkje in de sociale gaarkeuken van de overheid en geeft voor een belangrijk deel ‘inside-information’. Hij probeert over de ruggen van Haagse topambtenaren en ministers heen te kijken hoe het een en ander bekookst wordt” (...)

Florian Diepenbrock, Vladimir Mars en Jos van Meeuwen recenseren het proefschrift van P. de Rooy over werklozenbestrijding in de jaren dertig, *TPE 4/1*, p. 72.

**Een abonnement op het tijdschrift voor Politieke Economie
kost f 30,- voor personen en f 50,- voor instellingen.
Het bedrag overmaken op postgirorekening 37 96 008 t.n.v.
Stichting Politieke Economie te Amsterdam is voldoende.
Losse nummers kosten f 10.-**

In zijn opvatting zou je, als je Zuid-Afrika wilt boycotten, ook vele andere landen moeten boycotten, vanwege de onrechtvaardigheden die daar plaatsvinden. Hij vond dat je contacten met Zuid-Afrika moest aanhouden, om je standpunt over de situatie aldaar kenbaar te maken. Hij benadrukte dat niet iedere staatsburger een afgeleide van de staat is. Als hij zou weten dat contacten steun zouden betekenen aan apartheid, dan zou hij ertegen zijn. Contacten betekenen naar zijn mening echter an sich geen steun.

UITERST MIDDEL

Naar mijn mening moet je niet boycotten van staten zeer terughoudend zijn. Het is zeker niet zo dat je elk land maar meteen moet boycotten, als je het met daar heersende systemen of regeringsbeleid niet eens bent. Het moet een uiterst middel zijn, dat bovendien door grote delen van de bevolking van het betreffende land gesteund wordt.

Welnu dat is allemaal bij Zuid-Afrika het geval. Al tientallen jaren lang worden contacten met Zuid-Afrika aangehouden onder het argument dat er op die manier iets veranderen kan in het apartheidregime. Deze dialoog levert echter geen resultaten op; integendeel: de maatregelen van het apartheidssysteem worden steeds harder, ook in het onderwijs.

Een doorslaggevend argument is bovendien dat Zuid-Afrika zich heel duidelijk binnen de Noord-Atlantische invloedssfeer bevindt. Zou dat niet zo zijn, dan zou een boycot naar alle waarschijnlijkheid niet zoveel effect hebben, als het al geen negatief effect heeft.

De blanke economie in Zuid Afrika heeft zich kunnen ontwikkelen (mede)door de hulp, handel en investeringen uit West-Europa en Noord-Amerika. De blanke overheersing steunt mede

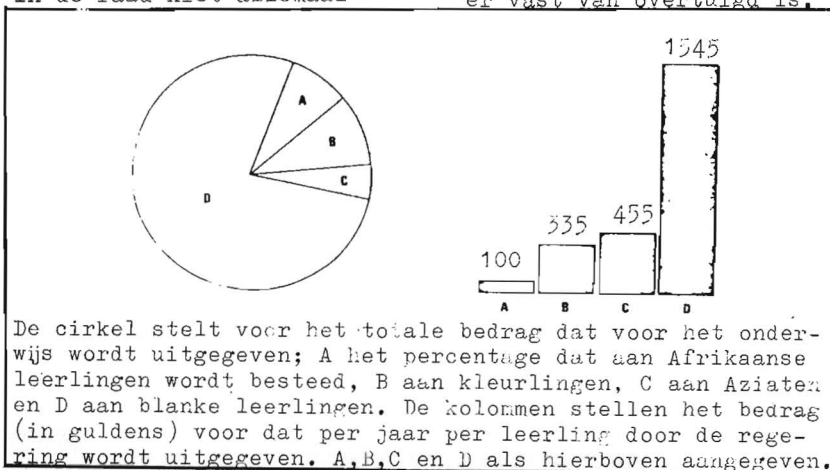
op die banden. Alleen het verbreken van die banden tesamen met het verzet in Zuid-Afrika zelf kan het apartheidregime verdrijven.

In het Nederlandse parlement is een boycot van Zuid-Afrika al tijdenlang een hot issue. Het kabinet viel bijna over de olieboycot en op het ogenblik wordt er gewerkt aan een volledige verbreking van het Culturele Akkoord met Zuid-Afrika, waaronder ook de wetenschappelijke contacten vallen.

ACHTER GESLOTEN DEUREN

Wat zijn nu de concrete resultaten van de discussie in de Interfakulteitsraad? Helaas waren de studenten in de raad niet allemaal

persoonlijke aard over de tafel zouden gaan. Daarmee werd ook de politieke discussie over de vraag of een gastdocentschap van Prof. Nel het apartheidssysteem steunt, geheim verklaart. Bovendien is het nog maar de vraag of er wel zoveel persoonlijke argumenten tav de heer Nel over tafel zijn gegaan, gezien het feit dat niemand veel van hem afweet. Prof. Cramer, gevraagd wat er besloten is in de besloten vergadering: "Aan de voorwaarden van (bovengenoemd, WS) besluit is nog niet voldaan door iemand. Dat kan in de toekomst natuurlijk nog wel gebeuren". (onderstreepting van mij, WS) Prof. Neudecker is in elk geval naarstig op zoek gegaan naar meer (positieve)informatie over Prof. Nel. Hij vroeg speciaal of er in dit artikel vermeld kon worden dat hij er vast van overtuigd is.



een voorstander van een volledige boycot. Een compromisvoorstel van de studentenfractie werd met een kleine wijziging vrijwel unaniem aangenomen. Dit hield in dat "door of namens de Interfakulteitsraad geen contacten worden onderhouden met Zuidafrikaanse wetenschappelijke instellingen of met personen die daar werkzaam zijn, tenzij de Interfakulteitsraad van mening is dat deze contacten het apartheidssysteem niet ondersteunen".

Al met al een vaag besluit. De verdere discussie over het al of niet aantrekken van Prof. Nel vond achter gesloten deuren plaats, voorzitter Prof. Cramer beriep zich hierbij op het feit dat de argumenten van

dat de heer Nel over twee jaar aan de Interfakulteit zal doceren. Daarmee is wel duidelijk dat een gastdocentschap van Prof. Nel nog zeker niet van de baan is. Laten we hopen dat Prof. Neudecker beschaamd zal worden in zijn verwachtingen. Zeker is wel dat ook een nieuw opgepoetst voorstel voor een gastdocentschap van een Zuidafrikaan op veel tegenstand kan rekenen.

Wim Swaan.

Binnenkort zal het tweede deel verschijnen van een Zwartboek over Wetenschappelijke Contacten van Nederland met Zuid-Afrika. Het eerste deel is nog te bestellen bij de Anti Apartheidbeweging Nederland. (tel. 020- 237335)

DRIE ECONOMEN

Eind november start in Intermediar een serie over 'Economen en de crisis'. In deze serie zullen de 'grote geesten' der economie uit deze eeuw worden doorgelicht op hun opvattingen over oorzaken van en beleid tegen economische crisis. Keynes, Harrod, Mandel, Tinbergen, etc..., ze waren allemaal zo gegeven aan verschillende auteurs die zich hierop wilden werpen. Paul Samuelson echter bleef als arme ongewenste op de plank liggen, hetgeen deed besluiten om met de vader van de neoklassieke synthese - dmv een interview - zélf zijn intellectueel portret samenstellen. Als journalist vermomd ben ik dus richting V.S. getrokken. Intussen waren J.K. Galbraith en Paul M. Sweezy toegevoegd aan het lijstje aan de tand te voelen economische grootheden. Enkele indrukken van de drie volgen hieronder.

EEN GEMEENSCHAPPELIJKE VIJAND ?

Het doorzagen van de belangrijkste hedendaagse representanten van resp. het neoklassieke/Keynesiaanse denken, het institutionalisme en het marxisme binnen een week ging me meer in de koude kleren zitten dan ik gedacht had.



Met een gevoel dat waarschijnlijk sterke verwantschap heeft met dat van tentamenvrees begon ik aan elk der gesprekken. De mate waarin ik dat gevoel tijdens de gesprekken wist weg te werken bleek overigens (al dan niet vreemd genoeg) positief gekorreleerd te zijn met de mate van 'linksheid' van de verschillende personen. Verder bleken de persoonlijke verschillen tussen de drie zo mogelijk nog groter dan het verschil in opvattingen. En dat laatste is toch niet gering. Slechts een enkel gemeenschappelijk puntje heb ik al pratende kunnen opvissen: hun gemeenschappelijke hekel aan Friedmans monetarisme.

PAUL M. SWEEZY

Paul Sweezy - die als eerste op het programma stond - kon zich hier overigens niet al te druk om maken: "I think monetarism is a very simpleminded stuff", wilde hij hierover kwijt

aan het einde van ons gesprek. Hiervoor was hij ingegaan op een groot aantal onderwerpen: van een al dan niet aanwezige crisis in het marxisme tot de economische en politieke gevolgen van de Vietnamoorlog; en van de actualiteitswaarde van zijn (samen met Paul Baran geschreven) Monopoly Capital tot de relevantie van Keynesiaanse politiek. Sweezy doceert niet meer. Wel is hij nog actief als redakteur van de Monthly Review, waarin hij ook zelf regelmatig publiceert. Verder - om nu maar in de niet-economische waarderingsoordelen te vervallen - is het een zeer vriendelijk man, die uitstekend chicken sandwiches weet samen te stellen en die rondrijdt in een auto die ten tijde van de publicatie van Mono-



Milton Friedman; vijand ?

poly Capital in 1966 zijn beste jaren al gehad moet hebben. Bij het afscheid wist hij mij nog mede te delen, dat we geluk hadden om Frank als hoogleraar aan de faculteit te krijgen.

JOHN KENNETH GALBRAITH

Het gesprek met Galbraith viel uiteen in een deel vóór en een deel ná het telefoontje van Edward Kennedy. De laatste bleek moeilijkheden te hebben met zijn campagne en Galbraith scheen onmisbaar bij de oplossing daarvan. Wel een leuk sfeertje verder. Door een uit India (waar Galbraith ambassadeur is geweest) meegekomen beodiende naar de study gebracht, waar Galbraith al klaar zat onder een omvangrijk gehandwerkt tableau waarop de mededeling stond dat zijn eerste devies luidde: "Bescheidenheid is de slechtste deugd die je kunt bezitten". In het volgende gesprek bleek dan ook dat hijzelf in ieder geval die deugd niet bezat. Vergeleken met Galbraithian economics stelt de economie beoefening weinig voor. Weliswaar domineert het neoklassieke denken nog, maar lang kon dat niet meer duren:

".. all the positivist economists have the support of tradition and respectability. Those of us who labour on the other side, do not have any sense of neglect, because we have the powerful support of circumstances and history on our side. I would much rather have history on my side than professor Friedman!"

PAUL A. SAMUELSON

Het interview met Samuelson vond plaats op zijn kamers in het Massachusetts Institute of Technology, een kompleks met de omvang van een redelijk grote Nederlandse stad. Heel aardig was het aanwezigheidsbord met een verzameling namen die hier in veelvoud in de bibliotheek zijn terug te vinden.

Het gesprek had een enigszins gehaast karakter. Dat moest ook wel, omdat Samuelson slechts 20 minuten ervoor had uitgetrokken en dat is niet veel om enkele duizen-

den bladzijden verzameld werk door te nemen. Na elke vraag kwam in sneltreinvaart een antwoord van anderhalve minuut, dat uitgetikt nog altijd iets meer dan een volle bladzijde a4 bleek te beslaan. Af en toe was er overigens nog wel iets tussen in te brengen. Nadat hij gesproken had over de groeivoorspellingen van een groep OECD-experts in 1970 bijvoorbeeld:

Samuelson: Which country do you think was going to grow the most in that period of time ?

RdK: Japan

Samuelson: Yes.

ECONOMICS
1979 - 1980
E.C. BUNY HEAD 378A
P.A. DIAMOND ASSOC HEAD 380B

ABRAMS WA 360	MANN ES 567
ADAMS SS 258	NEUMAN DL 274B
BARNES J 276	NORMAN F 288A
BIRN KL 247	WAIN CA 454A
CHEN ED 371a	PIKE H 278a
CHEN S 357	ROBINSON J 350
CHEN SD 378a	
CHEN SS 170	SCHWARTZ PH 380
CHEN J B 244	SIMON A 474
CHEN S 200	SIMPSON JJ 260
CHEN PH 359	SONG CA 340B
CHEN RA 282a	SOO B H 320
CHITLAGER AT 240C	SOMMER LH 542
DAMON JF 121	TAKAYIL 272a
DODSON JA 209a	TAYLOR L 243
JONES FL 260a	TELSMAN T 285
	TILLY F 274
	TREMPER LC 252
GOY HC 448	WETTERMAN HL 253
KOHLMEIER CP 200a	WRIGHT WC 262a
KOH E 200a	WILLIAMSON J 257
LITVINEN RD 501	

U ziet de tentamen vrees was ongegrond. Verder bleek hij niet erg bereid om in bepaalde zaken het achterste van zijn tong te laten zien. Als ik U nu tussen Joan Robinson en Milton Friedman in moest zetten-vroeg ik hem- wat zouden de relatieve afstanden dan zijn?
"Well, actually my birthdate is May 15 and that is midway between the birthday of Karl Marx and John Stuart Mill and it always seems to me that I was born on the lucky star."

Tenslotte nog een terugblik op de studietijd:
"I was a bright student so I naturally knew all the answers which my teachers expected."
Een stichtelijk woord voor tentamenkandidaten, lijkt mij zo.

RdK

ROND UIT DE RAAD

Ronduit de Raad

Afgelopen maand werd in de Raad een motie van de twee studentenfrakties aangenomen waarin de voorbereiding die op sommige fakulteiten worden getroffen voor de invoering van de twee fase structuur werden afgekeurd. Hoe steekt de vork precies in de steel? Zoals iedereen waarschijnlijk wel weet, staat binnenkort in de Tweede Kamer de wet op de twee fasen structuur ter discussie. Oudere jaars weten waarschijnlijk van eerdere stukken al voldoende over wat die wet ongeveer inhoudt, terwijl eerste jaars er in "Keerpunt '80" over hebben kunnen lezen. Ik wil het hier wat de bedoeling van de wet betreft dan ook laten bij wat trefwoorden: indeling van de studie in twee fasen, een eerste fase van vier jaar, waarin handboeken onderwijs wordt verzorgd, een tweede fase, alleen toegankelijk voor "de slimmerikken", selectieve propedeuse en beperking van de inschrijvingsduur. Zoals bij alle wetten die op de universiteiten betrekking hebben wordt altijd het advies van de universiteiten zelf gevraagd. Niet dat er altijd naar die adviezen geluisterd wordt. Dat werd met de gang van zaken rond de twee fasen wet wel bewezen.

De universiteiten, ook de economische fakulteiten, reageerden afwijzend, maar Pais liet zich daar niets aan gelegen liggen en diende het wetsontwerp ongewijzigd in. Waar ging het de studentenfrakties nu om in de door hen ingediende motie? Op sommige fakulteiten (de onze niet) zijn er commissies ingesteld die de voorbereiding voor de invoering ter hand moeten nemen. Bovendien is een apart landelijk overleg ingesteld van voorzitters van economische fakulteiten, waar dit punt ook wordt besproken. Dat is vreemd. Aan de ene kant zeggen de fakulteiten dat ze tegen de twee fasen wet zijn, aan de andere kant bevorderen ze

de invoering door die nu vast voor te bereiden. Voor die voorbereiding wordt onder andere als argument gebruikt dat het in belang is van studenten, omdat er nu nog voldoende tijd is om de voorbereiding goed te doen. Onzinnig, studenten hebben volgens mij maar bij één ding belang, nl. dat er geen twee fasen structuur komt.

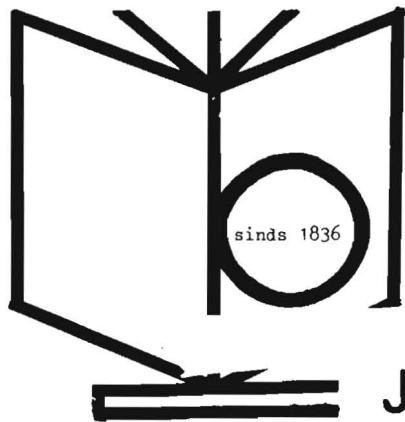
Ik denk ook niet dat dit het werkelijke argument is. Eerder lijkt het me dat de fakulteiten hopen dat ze door nu vast voorbereidingen te treffen voor de eerste fase ze straks individueel een betere onderhandelingsbasis met Pais geven om te praten over de verdeling van de tweede fase. Want dat is een belangrijk aspect van de wet. Voortaan wordt tweede fase onderwijs niet meer in ieder vak op alle fakulteiten gegeven. Zo zou het b.v. kunnen zijn dat het tweede fase onderwijs bedrijfs-economie niet meer in Amsterdam wordt gegeven maar dat je daarvoor naar Rotterdam moet. Je kunt je voorstellen dat dat voor onze bedrijfs-economie geen aanlokkelijk perspectief is.

Toch denken we dat dit kortzichtig najagen van korte termijn eigenbelang op de lange termijn ons alleen van de regen in drup helpt. Immers de enige mogelijkheid om de wet tegen te houden is duidelijk te maken dat de universiteiten niet willen meewerken aan de invoering daarvan. En als alle fakulteiten de voorbereidingen nu al ter hand nemen is van een individueel onderhandelingsvoordeel ook geen sprake meer. Vandaar onze motie. Hij werd unaniem aangenomen.

COEN TEULINGS

brinkman's

boekhandel



Jodenbreestraat 23 - kamer 2386
Amsterdam - Tel.: 020 - 525 4024

- Hans van den Doel - De economie van de onbetaalde rekening
Spectrum, 1980 *f* 17,50
- Red. W.A. Hafkamp en G.A. Reuten - Investeren en werkloosheid
Samson, 1980 *f* 27,50
- G.W.A. Vijge - Winstbepalings stelsels
Wolters-Noordhoff, 1980 *f* 22,50
- John Argenti - Practical corporate planning
Allen & Unwin, 1980 *f* 28,25
- D.H. Aldcroft - The european economy 1914-1980
Croom Helm, 1980 *f* 32,65
- Henry Theil - The system-wide approach to microeconomics
Blackwell, 1980 *f* 37,80
- Paul Harrison - The third world tomorrow
Penguin, 1980 *f* 15,50
- Eds. L. Blussé, H.L. Wesseling, G.D. Winius - History and underdevelopment
Centre for the History of European Expansion, 1980 *f* 15,00
- W.R.R.-Rapport - Beleidsgerichte toekomstverkenning, deel 1: Een poging tot uitlokking
Staatsuitgeverij, 1980 *f* 22,50
- S.K. Kuipers e.a. - Sectorstructuur en economische groei
Staatsuitgeverij, 1980 *f* 21,50
- EKONOMISCH BELEID UIT DE KLEM,
red.: Casper v. Ewijk, Rob de klerk,
Geert Reuten en Boe Thio
Socialistische Uitgeverij A'dam *f* 21,90



EKONOMIE
GEOGRAFIE
PLANOLOGIE
SOCIOLOGIE